

השוואת מחיר המים במגזר העירוני בישראל ובמדינות המפותחות

כתיבה: בת חן רוטנברג, כלכלנית | אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי
תאריך: כ"ח תמוז תש"ף, 20 ביולי 2020

סקירה כלכלית

תוכן עניינים

1	תמצית	
2	משק המים בישראל	1.1
2	1.1 מקורות ושימושים	
2	1.2 צריכת מים בישראל	
3	1.3 צריכת מים למגזר הביתי	
6	מחירי המים למשקי בית בישראל	2.1
6	2.1 קביעת מחיר המים	
6	2.2 מחיר המים מחודש ינואר 2020	
9	2.3 הוצאה ממוצעת על צריכת מים למשק-בית	
10	2.4 תשלומי המים במגזר העירוני בין רשויות מקומיות שונות במדינה	
10	מבנה משק המים העירוני ומחיר המים במדינות המפותחות	3.1
10	3.1 שיטות לתמחור מים	
10	3.2 מחיר המים בישראל ובמדינות מפותחות	
12	3.2.1 אוסטריה	
13	3.2.2 איסלנד	
13	3.2.3 אירלנד	
13	3.2.4 אלבניה	
14	3.2.5 אסטוניה	
14	3.2.6 בולגריה	
15	3.2.7 בלגיה	
15	3.2.8 בריטניה	
16	3.2.9 גאורגיה	
16	3.2.10 גרמניה	
16	3.2.11 הולנד	
17	3.2.12 הונגריה	
17	3.2.13 טורקיה	
17	3.2.14 יוון	
18	3.2.15 לוקסמבורג	
18	3.2.16 לטביה	
18	3.2.17 ליטא	
19	3.2.18 נורבגיה	
19	3.2.19 סלובניה	
20	3.2.20 סלובקיה	
20	3.2.21 ספרד	
21	3.2.22 פולין	
21	3.2.23 פורטוגל	
22	3.2.24 פינלנד	
22	3.2.25 צ'כיה	
22	3.2.26 צרפת	
23	3.2.27 קנדה	
24	3.2.28 קרואטיה	
24	3.2.29 רומניה	
24	3.2.30 שבדיה	
25	3.2.31 שוויץ	
25	3.3 סיכום	

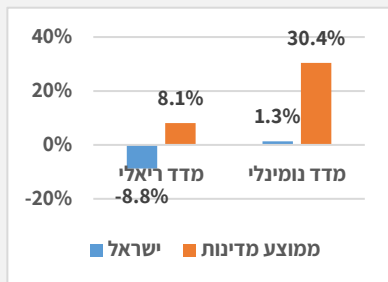
תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת ע'דיר כמאל מריח בנושא השוואת מחיר המים במגזר העירוני בישראל ובמדינות המפותחות. במסמך מובא תיאור של משק המים בישראל, וסקירה משווה של מבנה משק המים העירוני לרבות מחירי המים בישראל ובמדינות המפותחות.

משנת 2001 נעשו שתי רפורמות במשק המים בישראל: הקמת **תאגידי מים וביוב** במקום מחלקות המים ברשויות המקומיות, והקמת **רשות רגולטורית** הקובעת את מחיר המים באופן עצמאי (להלן: **רשות המים**). בשנת 2018 פעלו 56 תאגידי מים וביוב אשר סיפקו שירותים ל-156 ישובים ועוד 45 רשויות מקומיות שסיפקו מים באופן ישיר, ובסך-הכול 101 ספקי מים. יעד מדיניות משרד האוצר ורשות המים היא צמצום מספר תאגידי המים לכ-15 תאגידיים, על מנת ליצור יתרון לגודל וכך לייעל ולהוזיל את עלויות הספקת המים. יעד זה טרם יושמה. צריכת המים למגורים בשנת 2018 היתה כ-414.3 מלמ"ק, מתוכה 89% סופקו ע"י תאגידי מים ו-11% סופקו על-ידי מחלקות המים ברשויות מקומיות. בשנת 2018 סך הצריכה למגורים היוותה כ-69.1% מהצריכה הביתית.

בינואר 2010 הוחל ביישום רפורמה במחירי המים והביוב, במרכז הקביעה כי מחיר המים ישקף ככל האפשר את העלות הריאלית של אספקתם, שכן טרם השינוי תומחר מחיר המים בחסר. רשות המים קובעת את מחיר המים, והוא אחיד לכל הצרכנים הביתיים מתוקף סעיף 112א לחוק המים, תשי"ט-1959. לפי החוק, מועצת רשות המים רשאית לקבוע את מחיר המים בהתאם לכל נתון רלוונטי, בדרך כלל לפי אזור וסוג ספק. למחיר המים שתי מדרגות: צריכת כמות מים בסיסית עד **3.5 מ"ק לנפש לחודש** ולא פחות מ-7 מ"ק לדירה, במחיר בסיסי של **7.385 ש"ח למ"ק**, כולל מע"מ; כל כמות נוספת שנצרכת מחויבת במחיר גבוה יותר – **13.461 ש"ח למ"ק**, כולל מע"מ.

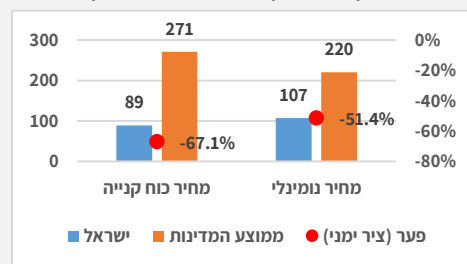
בשנים 2010 עד 2020 ירד מחיר המים במדרגה הנמוכה בשיעור מצטבר של כ-**8.9%**, ועלה במדרגה הגבוהה בשיעור מצטבר של כ-**12.6%**, כך שהתמריץ לצרכנים הביתיים לחסוך מים עלה. בתרשים להלן מוצג השינוי במחיר המים

בישראל ובמדינות מפותחות בשנים 2009 עד 2019. ניתן לראות כי מדד מחיר המים בישראל עלה בשיעור נומינלי של כ-**1.3%**, עלייה בשיעור הנמוך ביותר בקרב 36 מדינות מפותחות, בהשוואה ל-**30.4%** במדינות הנסקרות. מדד מחיר המים הריאלי (בניכוי מדד המחירים לצרכן) **ירד** בישראל בכ-**8.8%**, בהשוואה **לעלייה של כ-8.1%** בממוצע המדינות הנסקרות.

השוואה בין אספקת המים למשקי-בית בישראל ובמדינות המפותחות מראה כי במרבית המדינות **הרשויות המקומיות אחראיות על אספקת המים**. התמחור **מבוסס על צריכה של משק הבית**, ובחלק מהמדינות ישנה תוספת של תשלום קבוע.

לרוב, המחיר מחושב בכדי לכסות את עלויות אספקת המים, כגון שיפור תשתיות המים. בתרשים מימין מוצג מחיר ל-15 מ"ק מים בישראל ובמדינות מפותחות בשנת 2017. ניתן לראות כי המחיר במונחי כוח קניה בישראל היה **89 ש"ח** בהשוואה ל-**271 ש"ח** בממוצע המדינות הנסקרות, נמוך בכ-**67.1%**. המחיר הנומינלי בישראל היה **107 ש"ח**, בהשוואה ל-**220 ש"ח** בממוצע המדינות הנסקרות, נמוך בכ-**51.4%**.

קניה בישראל היה **89 ש"ח** בהשוואה ל-**271 ש"ח** בממוצע המדינות הנסקרות, נמוך בכ-**67.1%**. המחיר הנומינלי בישראל היה **107 ש"ח**, בהשוואה ל-**220 ש"ח** בממוצע המדינות הנסקרות, נמוך בכ-**51.4%**.

1. משק המים בישראל

1.1 מקורות ושימושים

המים בישראל מופקים ממקורות טבעיים ומלאכותיים. המקורות הטבעיים העיקריים לאספקת מים הם אגני הכינרת, החוף, ירקון תנינים, ההר המזרחי, הגליל המערבי, הכרמל והנגב והערבה. המקורות המלאכותיים הם מים מותפלים ומי קולחין.¹ לוח 1 להלן מציג את מקורות המים בישראל לפי מקור הפקתם והגורם המפיק, במיליוני מטר מעוקב (להלן מלמ"ק).

לוח 1 - מקורות המים בישראל לפי מקור ההפקה (במלמ"ק)²

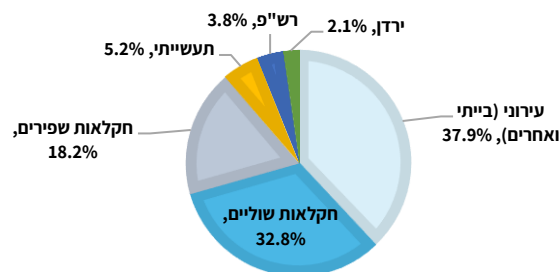
מקור	כמות	משקל
בארות	451	20%
המוביל הארצי (כנרת)	18	1%
מים עיליים	53	2%
מי קולחין	144	6%
חברת מקורות - סך הכול	666	29%
בארות	318	14%
מים עיליים	272	12%
מי קולחין	370	16%
התפלת מים	645	28%
מפיקים אחרים - סך הכול	1,605	71%
סך-הכול	2,271	100%

מהנתונים עולה כי בשנת 2018 כ-29% מהיצע המים הופק על-ידי חברת מקורות וכ-71% הופקו על-ידי מפיקים אחרים, לעומת 51% ו-49% בהתאמה בשנת 2011. בשנת 2018, כ-49% מהמים היו שפירים (בארות, כנרת, מים עליים), כ-28.4% מים מותפלים וכ-22.6% מי קולחין.

1.2 צריכת מים בישראל

בשנת 2018 צריכה במים היתה כ-2.345 מלמ"ק לשימושים השונים, כמוצג בתרשים 1.

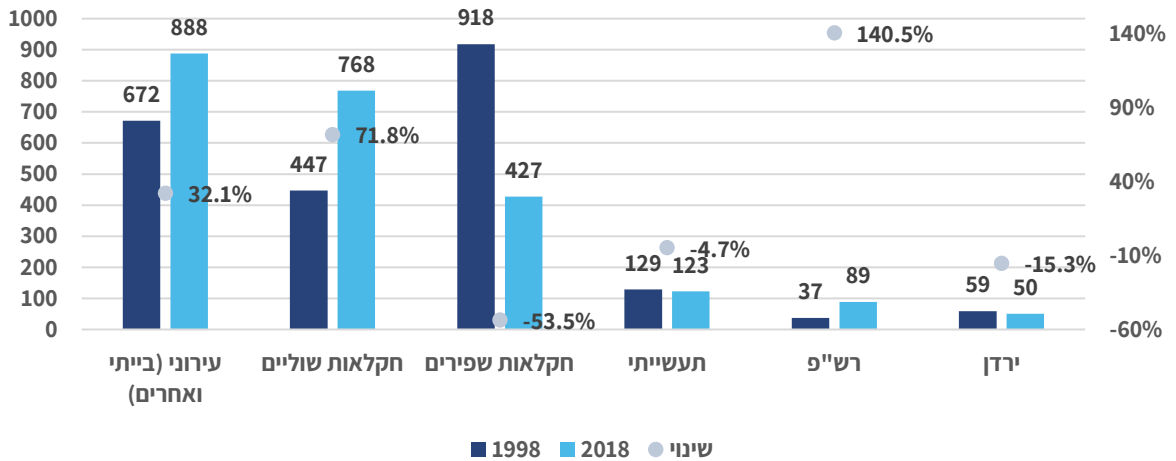
תרשים 1 - צריכת המים הכללית לפי שימושים (מלמ"ק, 2018)³

¹ להרחבה ראו: אבגר עדו, [משק המים בישראל - סוגיות מרכזיות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 25 בפברואר 2018.
² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [שנתון סטטיסטי לישראל 2019](#), לוח 23.6 - הפקה וצריכה של מים, 19 ספטמבר 2019.
³ רשות המים, [צריכת המים הכללית בשנת 2018 לפי מטרות צריכה \(באלפי מ"ק\)](#), 18 בספטמבר 2019.

אפשר לראות כי השימוש בכ-51% מצריכת המים היא בחקלאות וכ-38% בשימוש עירוני. תרשים 2 להלן מציג נתונים על צריכת מים לפי שימושים בשנת 2018 בהשוואה לשנת 1998.

תרשים 2 - צריכת מים לפי שימושים בשנת 2018 בהשוואה לשנת 1998 (מל"ק)⁴

סך צריכת המים בשנים 1998 עד 2018 עלתה בשיעור של כ-1.9%. אפשר לראות כי שימוש עירוני עלה בכ-32.1%, שימוש במים שוליים (מי קולחין) לחקלאות עלה בכ-71.8%, שימוש במים שפירים לחקלאות ירד בכ-53.5%, שימוש לתעשייה ירד בכ-4.7%, העברת מים לרש"פ עלתה בכ-140.5% והעברת מים לירדן ירדה בכ-15.3%.

1.3 צריכת מים למגזר הביתי

המים בישראל הם קניין ציבורי ומסופקים לציבור באמצעות גופים שונים, חלקם מדינתיים וחלקם פרטיים. הגופים עוסקים בהפקת המים, הובלתם במערכת ארצית של תעלות וצינורות, ואספקתם לצרכני הקצה, וכן על איסוף השפכים, טיהורם והשבתם לשימוש חוזר. החל משנת 2007 פועלת בישראל רשות רגולטורית המרכזת את הסמכויות הניהוליות המסדירה, מנהלת ומפקחת על משק המים בישראל – רשות המים. עיקרי הסמכות שלה הן: קביעת היטלי הפקה ומחירי מים וביוב לכל השימושים (חברת מקורות, רשויות מקומיות, תאגידי מים וביוב עירוניים), קביעת אמות מידה לשירות לכל צרכני המים והביוב (לצרכני מקורות - רשויות מקומיות, תאגידי עירוניים ואגודות חקלאיות ולצרכנים סופיים) ואסדרת משק המים והפיקוח עליו, לרבות פיקוח על מפיקי וספקי מים באמצעות קביעת כללי רגולציה.⁵

עד לשנת 2001 הייתה האחריות על אספקת המים ושירותי הביוב לשימוש עירוני באחריות הרשויות המקומיות. בשנת 2001 חוקק **חוק תאגידי מים וביוב, התשס"א-2001**, אשר הסמיך את הרשויות המקומיות להקים תאגידי מים, חברות לשירות ציבורי, שתפקידן העיקרי יהיה לתת

⁴ רשות המים, **דוח שנתי-2018**, אוקטובר 2019.

⁵ רשות המים, אודות, **היסטוריה**, כניסה: 12 במאי 2020.

שירותי מים וביוב בתחומיהן כאשר המטרות העיקריות הן הבטחת רמת שירות נאותה בתחום שירותי המים והביוב, הבטחת ייעוד ההכנסות להשקעה במערכות המים והביוב, גיוס הון ושיתוף משקיעים פרטיים, ניהול עסקי מקצועי ויעיל, עידוד התחרות במתן שירותים, עידוד החיסכון במים ושמירה על מקורות המים.⁶ כמו כן, נקבע בחוק כי החל מה-3 ביולי 2007 ואילך חל איסור על הרשות המקומית להפעיל בעצמה את שירותי המים והביוב. מאותו מועד, העברת פעילות משק המים והביוב מהרשות המקומית לידי תאגיד מים וביוב היא חובה שאינה נתונה לשיקול דעת הרשויות. במקביל, ניתנו לרשויות מענקים כלכליים שיצרו תמריץ להתאגדות, ובנוסף ניתנו מענקים מיוחדים לרשויות שהתאגדו **בתאגיד רב-רשותי** (במקום חד-רשותי). לפי רשות המים, עד היום הוקמו **56 תאגידי מים וביוב המספקים מים ל-156 ישובים** ועוד 45 רשויות מקומיות שמספקות מים גם הן, סה"כ 101 ספקי מים בשנת 2018 (החוק אינו חל באזור יו"ש, על מועצות אזוריות ועל אגודות מים). מעבר לכך, מתוכנן כי לא יוקמו תאגידי חדשים אלא יצורפו לתאגידי קיימים.⁷ לוח 2 להלן מציג את התפלגות צריכת המים העירונית לפי סוג השימוש לשנת 2018.

לוח 2 - התפלגות צריכת המים העירונית לפי סוג השימוש (2018, במלמ"ק)⁸

מקור	צריכה במגורים	גינון ציבורי רשות מקומית	מוסדות רשות מקומית	בתי חולים ומקוואות	מסחר ומלאכה	בנייה	אחר	סך צריכה עירונית
תאגידי מים	371.4	33.5	19.6	5.7	48.4	8.1	51.3	538.1
רשויות מקומיות	42.9	4.7	3.3	0.7	2.8	0.9	6.8	61.9
סך-הכול	414.3	38.2	22.9	6.4	51.2	9.0	58.1	600.0

מהנתונים אפשר לראות כי הצריכה העירונית בשנת 2018 היתה כ-**414.3 מלמ"ק**, מתוכם 89% סופקו ע"י תאגידי מים ו-11% סופקו ע"י רשויות מקומיות. כמו כן, בשנת 2018 סך הצריכה למגורים מהווה כ-69.1% מהצריכה העירונית.

לפי דברי ההסבר להצעת חוק תאגידי מים וביוב, התשס"א-2001, השירות בתחום המים והביוב שניתן במספר רב של רשויות מקומיות בארץ לקה במהלך הזמן בבעיות רבות, ובהן היקף תשתיות בלתי מספק, בעיקר בכל הנוגע למערכות הטיפול בשפכים; רמת תחזוקה שאינה עומדת בתקנים הנדרשים, הגורמת לפחת מים גבוה בחלק מהרשויות ולזיהום סביבתי; חוסר התייעלות של המערכות וניצול לא מספק של טכנולוגיות חדישות; אי-עמידה בתקני איכות

⁶ [חוק תאגידי מים וביוב, תשס"א-2001](#).

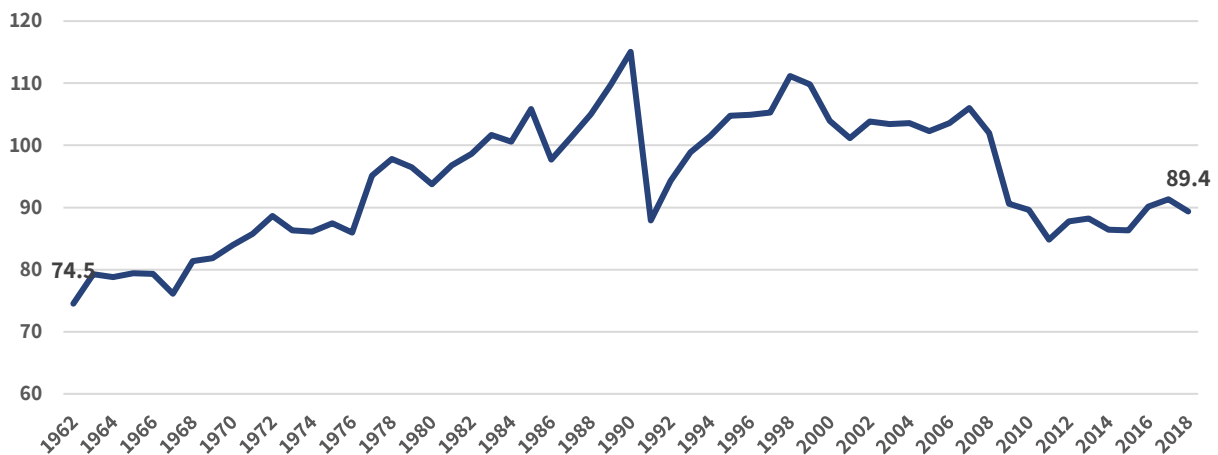
⁷ רשות המים, [תאגידי ביוב ומים](#), כניסה: 12 במאי 2020.

⁸ רשות המים, [לוח שנת-2018](#), אוקטובר 2019.

הסביבה; רמה לא מספיקה של שירות לאזרח.⁹ המעבר לתאגידים הביא לידי שיפור בתחומים רבים, ובעיקר **גדלו ההשקעות בתשתיות משק המים העירוני, פחת המים צומצם ושיעור מדי המים המכילים גדל במידה ניכרת.**¹⁰ ואכן, בשנת 2018 פחת באספקת המים בתאגידים היה 9.6% וברשויות המקומיות 12.0%.¹¹ רשות המים מבקרת היבטים שונים של תפקוד תאגידי המים ומפרסמת את תוצאות הביקורת על כל תאגיד בנפרד. רשות המים מצאה כי כלל עלויות ההנהלה והתפעול של התאגידים גבוהות וכי התנהלותם הכלכלית לא יעילה. גם דוחות של מבקר המדינה מצאו ליקויים באופן התנהלות והפעלת תאגידי המים.¹²

הצריכה הסגולית הביתית לנפש מחושבת כסך צריכת המים השפירים למגזר העירוני, כלומר כל צריכה שאינה צריכה לחקלאות, מחולקת לאוכלוסייה. תרשים 3 להלן מציג את הצריכה לנפש בשנים 2009-2018.

תרשים 3- צריכה ביתית לנפש (1962-2018, מ"ק לנפש לשנה)¹³

אפשר לראות כי הצריכה הביתית לנפש בשנת 2018 היתה 89.4 מ"ק מים, וכי הצריכה בעשור האחרון לנפש יחסית יציבה.

⁹ [הצעת חוק תאגידי מים וביוב, התש"ס-1999](#).

¹⁰ להרחבה: ויקטור פתאל, [תיאור וניתוח כלכלי של משק המים העירוני ושל תאגידי המים והביוב](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 9 בדצמבר 2014.

¹¹ קיימת מורבות בהשוואת פחת מים לשנים קודמות. רשות המים, [דוח הרפורמה במשק המים והביוב העירוני- מסקנות והמלצות](#): "בשעה שמשק המים והביוב היה בידי הרשויות נהגה נציבות המים בזמנו להטיל קנסות על שיעור פחת מים הגבוה מ-12%. לפיכך, נוצר תמריץ לרשויות להגדיל את הצריכה העירונית המדווחת... ובכך להקטין את שיעור פחת המים המדווח...לאור העובדה שהנתונים שדווחו על-ידי הרשויות המקומיות היו במקרים רבים שגויים, קשה לערוך השוואה רוחבית על השינויים בפחת המים לפני ואחרי כניסת התאגידים".

¹² מבקר המדינה, דוח שנתי 67א, [הרשות הממשלתית למים ולביוב: תאגידי המים – התקשרויות וניהול](#), נובמבר 2016; דוח 49 שנתי 68א, [הרשות הממשלתית למים ולביוב: סוגיות בניהול תאגידי מים](#), אוקטובר 2017.

¹³ רשות המים, [צריכת המים לשנת 2018- דוח מסכם](#), ספטמבר 2018.

2. מחירי המים למשקי בית בישראל

2.1 קביעת מחיר המים

רשות המים קובעת את מחיר המים, והוא אחיד לכל הצרכנים הביתיים מתוקף סעיף 112א לחוק המים, תשי"ט-1959. לפי החוק, מועצת רשות המים רשאית לקבוע את מחיר המים בהתאם לכל נתון רלוונטי, בדרך כלל לפי אזור וסוג ספק. למחיר שתי מדרגות: צריכת כמות מים בסיסית **עד 3.5 מ"ק** לנפש לחודש ולא פחות מ-7 מ"ק ליחידת דיור, במחיר בסיסי של **7.385 ש"ח למ"ק מים**, כולל מע"מ; כל כמות נוספת שנצרכת מחויבת במחיר גבוה יותר – **13.461 ש"ח למ"ק מים**, כולל מע"מ (נכון ליוני 2020). בנוסף, רשאית הרשות לדרג את מחיר המים לפי מטרות, שימושים, עונות השנה, שעות היום, נתונים טופוגרפיים או כל נתון אחר, וכל אלו בשימת לב לעלות הפקת המים וליכולתם של הצרכנים לשלם בעד השירותים.¹⁴ לאחר קביעת מחיר המים, הוא מתעדכן על-פי מנגנון הצמדה המבוסס על "הסל הקובע" בצו המים, התשע"ב-2011, המורכב משינוי בשלושה מרכיבים: מדד המחירים לצרכן (משקל של 85%), מדד שכר ממוצע (10%), ומחיר החשמל (5%). העדכון נעשה כאשר שיעור השינוי ב"סל הקובע" מצטבר ל-**3.5%** או תוך שישה חודשים מיום העדכון הקודם, לפי הקודם שבהם.¹⁵

2.2 מחיר המים מחודש ינואר 2020¹⁶

בחודש ינואר 2010 החלה רפורמה במחיר המים והביוב, אשר הייתה פועל יוצא של החלטות הממשלה והכנסת לקביעת מחירי שירותי המים והביוב על-פי עיקרון העלות, ככל האפשר. טרם יישום הרפורמה לא היה קשר הדוק בין מחירי המים והביוב לבין עלותם, והדבר הוביל ליצירת מחסור במקורות למימון ההשקעה בתשתיות המים ולהגדלת פחת. כללי תמחור המים החדשים התבססו בעיקר על מסקנותיה של ועדת-גרונאו משנת 2005 לקביעת מחירים לפי **עקרון העלות המוכרת** (או עקרון העלות הריאלית) של אספקת שירותי המים והביוב, כך שיכסו את סך העלויות הנדרשות לספקי המים לביצוע השקעות ולתפעול מערכות המים והביוב.

עיקרון העלות המוכרת הוא בסיס הרפורמה ומשמעותה העיקרית היא שלא משלמים לספקים לפי דיווחי העלויות שלהם, אלא רשות המים קובעת את עלות הייצור ועל פיה קובעים מהו התמחור שמשקף את עלויות הייצור והאספקה. הרשות מחשבת את העלויות על סמך נוסחאות וחישובים פנימיים, לרבות עיון בדוחות הכספיים של הספקים. מצב זה יוצר תמריץ להתייעלות

¹⁴ [חוק המים, תשי"ט-1959](#), סעיף 112א.

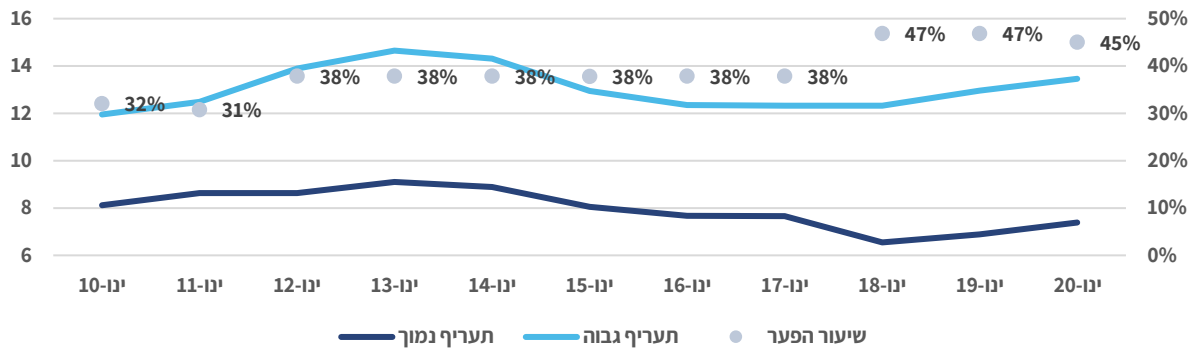
¹⁵ [צו המים \(שינוי יחס מרכיבי הסל הקובע\)](#), התשע"ב-2011, עמ' 3.

¹⁶ רשות המים, [תעריפים – הרפורמה לתעריפי המים והביוב למגזר הביתי](#), תאריך כניסה: 4 למאי 2020.

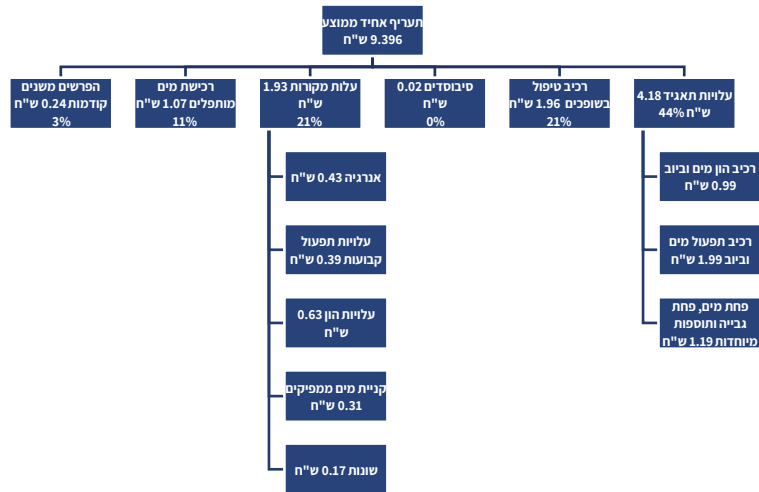
של הספקים בקווי האספקה.¹⁷ תרשים 4 להלן מפרט את מחיר המים (כולל מע"מ) בחודש ינואר 2010 במרווחי זמן של שנה עד המחיר הנוכחי, בחודש ינואר 2020.

תרשים 4 - מחיר המים לצרכני המים הביתיים לפי מדרגות צריכה (בש"ח, למ"ק)¹⁸

מהנתונים אפשר לראות כי מחודש ינואר 2010 עד חודש ינואר 2020 מחיר המים במדרגה הנמוכה ירד בשיעור מצטבר של כ-8.9%, והמחיר במדרגה הגבוהה עלה בשיעור מצטבר של כ-12.6%. כתוצאה מכך, גדל הפער מ-32% בינואר 2010 ל-45% בינואר 2020. בתרשים 5 להלן מוצגים הרכיבים העיקריים של מחיר המים והביוב בינואר 2020 למ"ק.

תרשים 5 - רכיבים לקביעת מחיר ממוצע למ"ק מים¹⁹

מהנתונים אפשר לראות כי בינואר 2020 מחיר המים הממוצע היה 9.396 ש"ח למ"ק. משקל עלויות התאגידים היה 44%, משקל רכישת מים מחברת מקורות היה 21%, משקל עלויות טיפול

¹⁷ גלעד פרננדס, סמנכ"ל כלכלה, רשות המים, שיחת טלפון, 14 במאי 2020.

¹⁸ רשות המים, תעריפים, כניסה: 24 ביוני 2020.

¹⁹ רשות המים, ספר תעריפי המים והביוב, 1 לינואר 2020.

בשפכים היה 21% ומשקל רכישת מים מותפלים היה 11% מהמחיר. לוח 3 להלן מציג השוואה של עלויות הרכיבים לקביעת מחיר ממוצע למ"ק מים בשנים 2019-2020.

לוח 3 – רכיבי קביעת מחיר ממוצע למ"ק מים, השוואה בשנים 2019-2020 (בש"ח)²⁰

רכיב	2019	2020	שינוי
תפעול מים וביוב	1.976	2.083	5.4%
טיפול בשפכים	1.911	1.963	2.7%
מקורות	1.833	1.925	5.0%
עלויות התפלה	1.416	1.072	-24.3%
הון מים וביוב	1.042	0.991	-4.9%
פחת מים	0.855	0.883	3.3%
הפרשים משנים קודמות	-0.107	0.239	-323.4%
פחת גבייה	0.22	0.218	-0.9%
סבסודים	-0.019	0.021	-210.5%
סך-הכול מחיר לצרכן	9.127	9.396	2.9%

מהנתונים אפשר לראות כי הרכיבים העיקריים הם תפעול מים וביוב (עלייה של 5.4%), טיפול בשפכים (עלייה של 2.7%, מקורות (עלייה של 5%) והתפלת מים (ירידה של 24.3%). שינויים אלו ואחרים הובילו לעלייה של 0.27 ש"ח במחיר הממוצע למ"ק מים בשנת 2020.

נוסף על עקרון העלות המוכרת, קרי כיסוי עלויות ספקי המים, נקבע גם עקרון "האמבטיה", שנועד להבטיח ככל האפשר מחירי מים וביוב אחידים בכל הארץ. כאמור, במסגרת הרפורמה נקבעה לצרכנים הביתיים כמות בסיסית - החל מחודש יולי 2011 הכמות היא 3.5 מ"ק לנפש לחודש (ולא פחות מ-7 מ"ק ליחידת דיור לחודש), ומעבר לצריכה זו ייגבה מחיר גבוה יותר לכל מ"ק נוסף. בנוסף, משנת 2014 זכאים נכים, קשישים וחולים סיעודיים לתוספת של 3.5 מ"ק מים במדרגת המחיר הנמוכה, נוסף על 3.5 מ"ק במחיר הבסיסי שכל התושבים זכאים להם, ובסך הכול מוקצים 7 מ"ק מים במחיר מופחת לזכאים.²¹ לוח 4 להלן מציג את צריכת המים למגורים בשנת 2018 בחלוקה לפי ספק המים (תאגיד או רשות מקומית), ואת כמויות הצריכה ושיעורי הצריכה לפי מחיר במדרגה הנמוכה, מחיר במדרגה הגבוהה ומחיר לנכים, קשישים וסיעודיים.

לוח 4 – צריכת המים למגורים לפי ספק, ומחיר לצרכנים שונים (2018, מלמ"ק)²²

ספק	מדרגה נמוכה	מדרגה גבוהה	מחיר לזכאים	סך צריכה
תאגידים	266.0	98.7	6.6	371.4
רשויות מקומיות	29.9	12.2	0.8	42.9
סך-הכול	295.9	110.9	7.4	414.3
ב-%	71.6%	26.6%	1.8%	100%

²⁰ ש.מ.

²¹ רשות המים, [הטבות לאוכלוסיות מיוחדות](#), כניסה: 12 במאי 2020.

²² רשות המים, [דוח שנתי 2018 – נתוני צריכת המים בתאגידי המים והרשויות המקומיות](#), אוקטובר 2019.

מהנתונים אפשר לראות כי כ-71.6% מהצריכה מסופקת לפי המחיר הנמוך, כ-26.6% לפי המחיר הגבוה וכ-1.8% לפי מחיר לזכאים. המשמעות של מימוש מלא של הטבת מחיר לזכאים (צריכה של 7 מ"ק לחודש) לפי המחיר במחצית 2020, הינה חיסכון של 26 ש"ח בחודש.

2.3 הוצאה ממוצעת על צריכת מים למשק-בית

צריכת המים הביתית הממוצעת לנפש במגורים בשנת 2018 בתאגידים וברשויות המקומיות הייתה כ-52.3 מ"ק, והצריכה הממוצעת העירונית כולה לנפש (לרבות עסקים, מסחר ומלאכה, בתי חולים ומקוואות, בניה ומוסדות וגינות ציבוריות) בניכוי תעשייה, היתה 75.8 מ"ק בשנה. משקל הצריכה למגורים בתאגידים וברשויות המקומיות מכלל הצריכה העירונית היה 69.1%, משקל המסחר והמלאכה 8.5%, משקל גינון ציבורי 6.4% ומשקל מוסדות הציבור 3.8%.²³

לפי הכמות הממוצעת הנצרכת בשנת 2018, תשלום חשבון המים וביוב ממוצע לנפש הוא דיפרנציאלי: 42 מ"ק לשנה (3.5 מ"ק לחודש) במחיר הנמוך ו-10.3 מ"ק לשנה במחיר הגבוה. לפי המחירים לשנת 2020, העלות הנאמדת הממוצעת היא כלהלן: למשק-בית שבו ארבע נפשות העלות השנתית היא של 1,795 ש"ח, והעלות החודשית היא 150 ש"ח; למשק-בית שבו חמש נפשות העלות השנתית היא 2,244 ש"ח, והעלות החודשית היא 187 ש"ח.²⁴

לוח 5 להלן מציג את משקל ההוצאה על שירותי מים וביוב לפי צריכה ממוצעת למשק-בית בחלוקה לחמישונים על-פי הכנסה כספית נטו בשנת 2017.

לוח 5 – הוצאה חודשית על מים של משק-בית לפי חמישונים (בש"ח לחודש, 2017)²⁵

ממוצע	5	4	3	2	1	חמישון הכנסה
16,267	23,424	18,418	15,995	13,042	10,463	סך הוצאה לתצרוכת
138.8	164.2	137.4	131.9	129.8	130.6	מים
0.9%	0.7%	0.7%	0.8%	1.0%	1.2%	שיעור ההוצאה על מים מכלל ההוצאה

מהנתונים אפשר לראות כי משקל ההוצאה על מים בכלל ההוצאה של משק-הבית על תצרוכת יורד עם הגידול בהכנסה – 1.2% במשק-הבית בחמישון התחתון לעומת 0.7% במשק-בית בחמישון העליון. נתונים אלו נובעים ממשק-בית עם יותר נפשות בחמישונים הנמוכים וביקוש קשיח יחסית למים. יש לציין כי בשנים האחרונות עלתה צריכת המים מכ-48.8 מ"ק לנפש בשנת 2012 לכ-52.3 מ"ק לנפש בשנת 2018 – עליה בשיעור מצטבר של כ-7%.

²³ רשות המים, דוח שנתי 2018 – נתוני צריכת המים השפירים בתאגידי המים והרשויות המקומיות, אוקטובר 2019.

²⁴ מחושב לפי הכמות הבסיסית בחודש בחישוב שנתי, והיתרה מהצריכה הממוצעת לפי התעריף הגבוה בחישוב שנתי. בהנחה שהגידול בכמות לנפש היא ליניארית, ייתכן שהגידול בכמות המים נמוך מהגידול במספר הנפשות.

²⁵ הלמ"ס, סקר הוצאות משקי-בית 2017, לוח 1.1 – הוצאה חודשית לתצרוכת (מוצרים בודדים) בחמישונים של משק-בית לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, 8 באוגוסט 2019.

2.4 תשלומי המים במגזר העירוני בין רשויות מקומיות שונות במדינה

כאמור, רשות המים קובעת את מחיר המים, והוא אחיד לכל התאגידים והרשויות המקומיות, למעט מועצות אזוריות (להן יש מחיר מים אחיד ומחיר הטיפול בביוב הוא המשתנה, שכן למועצה אזורית שטח איסוף שפכים גדול המשפיע על העלויות). כתוצאה מכך, לכ-85% מהצרכנים, מחיר המים והביוב למשקי בית זהה ול-15% קיים פער, הנובע לרוב מהמרחב הכפרי של המועצות האזוריות.

בשנים האחרונות חל גידול בהתפלת המים והם מהווים כ-28% ממי השתייה לשימוש עירוני. גורם המייקר את עלות המים למשקי בית, אך יחד עם התייעלות התאגידים נותר המחיר יציב. כפי שניתן לראות בלוח 3 לעיל, מחיר המים בשנים האחרונות נותר יציב, ועלה בינואר 2020 ב-7.3% במדרגה הנמוכה וב-3.9% במדרגה הגבוהה, בהשוואה לינואר 2019. כפי שניתן לראות בתרשים 2 לעיל, צריכת המים לנפש בצריכה הביתית נותרה יציבה, וירדה ב-2% בין השנים 2019 ל-2020.

3. מבנה משק המים העירוני ומחיר המים במדינות המפותחות

3.1 שיטות לתמחור מים

ניהול משק המים במדינות המפותחות עבר שינוי יסודי במהלך השנים. בעבר, ההתייחסות אל המים הייתה כאל "מוצר יסוד" שסופק במחירים נמוכים לכל תושב. כמו כן, הוצגו מודלים שעל-פיהם מעבר לכמות מים ראשונית יש לספק את יתרת המים במחיר הולך ויורד (Decreasing Block Tariffs). כיום מודל זה אינו קיים. עם השנים, הלכה והשתרשה ההבנה כי המים הם מוצר במחסור. לפיכך, החלו מדינות מפותחות רבות לעבור למבנה מחירים מורכב, הכולל הקצאה של כמות מים ראשונית במחיר נמוך וכמות חורגת במחיר גבוה יותר (Increasing Block Tariffs). ישראל הייתה מהחלוצות ביישום מודל זה, ועל-פי ההסדר שקבעה הכמות הבסיסית המסופקת במחיר נמוך מושפעת ממספר הנפשות במשק-הבית ואינה אחידה לכל משק-בית, כפי שפורט לעיל. כיום מרבית המדינות מתמחרות את המים באמצעות שני סוגי מחירים: תשלום קבוע למשק בית ותשלום משתנה לפי נפח צריכה של משק הבית כפי שיוצג בהמשך בהרחבה.

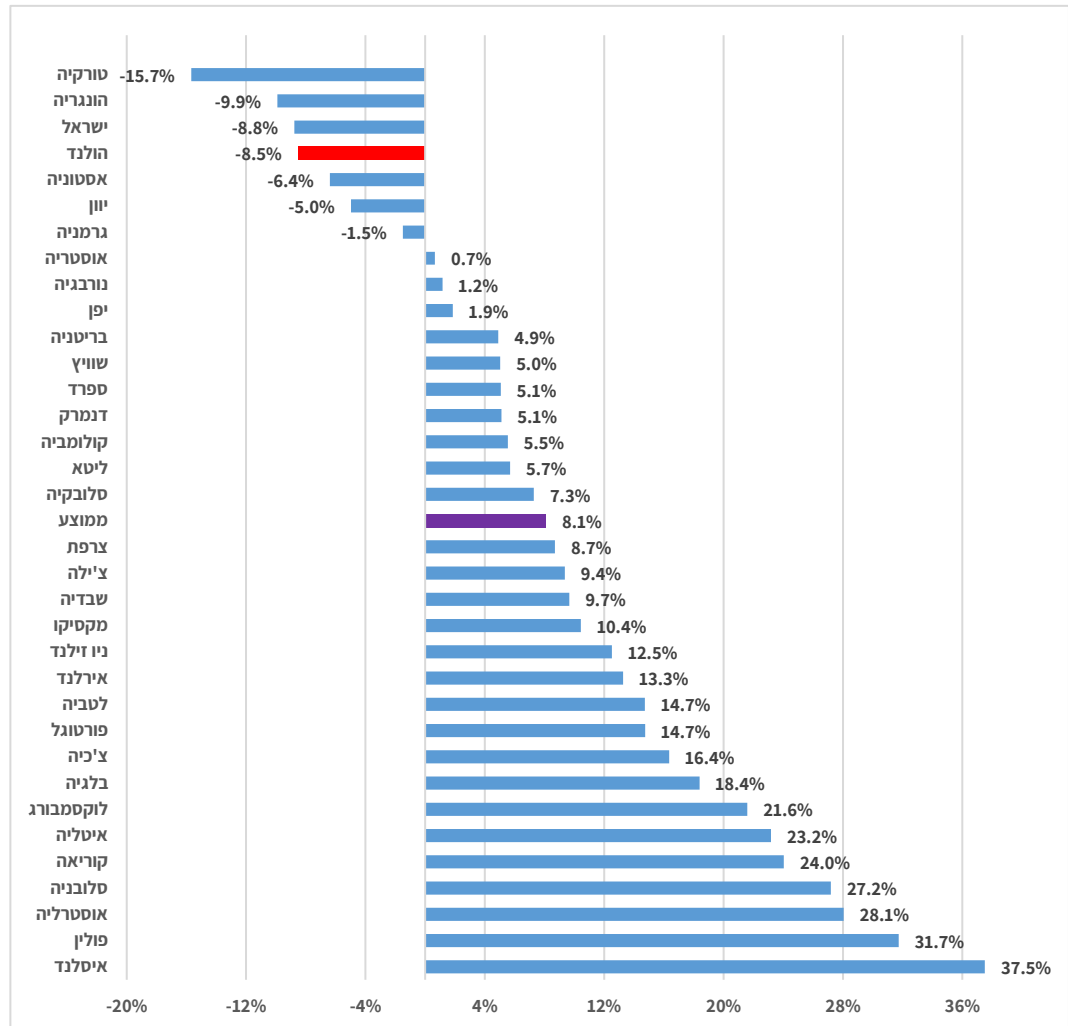
3.2 מחיר המים בישראל ובמדינות מפותחות

כמות המשקעים השנתית בישראל נמוכה מכמות המשקעים ברוב המדינות המפותחות וזהו גורם בעל חשיבות בהשוואות שיוצגו להלן. נוסף על כך, קצב גידול האוכלוסייה בישראל גבוה מהממוצע במדינות המפותחות, ופער זה עשוי להשפיע על ניהול משק המים ועל מחירי המים.²⁶

²⁶ OECD, Data, [Water withdrawals](#), [Population-Total, Annual growth rate](#), access: 13 May 2020

תרשים 6 להלן מציג את שיעור השינוי הריאלי במחירי המים והשירותים הנלווים (ביוב, סניטציה) בישראל ובמדינות המפותחות בשנים 2010 עד 2019.

תרשים 6 – שיעור שינוי ריאלי במחיר המים במדינות המפותחות ובישראל (2009-2019)²⁷

מהנתונים אפשר לראות כי בשנים 2009 עד 2019 מדד מחיר המים והביוב הריאלי (בניכוי מדד מחירים לצרכן) בישראל ירד בכ-8.8%, בהשוואה לעלייה של 8.1% בממוצע המדינות. **המדד הריאלי בישראל הוא במקום השלישי בקצב הירידה**, לאחר טורקיה (-15.7%) והונגריה (-9.9%). המדד הריאלי עלה בשיעור הגבוה ביותר באיסלנד (37.5%), פולין (31.7%) ואוסטרליה (28.1%). מדד מחיר המים והביוב הנומינלי בישראל **עלה** באותה תקופה בכ-1.3%, בהשוואה לעלייה של כ-30.4% בממוצע המדינות. **שיעור העלייה בישראל הוא הנמוך ביותר בקרב המדינות הנסקרות**, ולאחריה יוון (1.5%) ושווייץ (5.3%).

²⁷ OECD.stat, [Statistics Database, Consumer Prices, Water Supply and Miscellaneous Services Relating to the Dwelling, Consumer price indices \(CPIs\)](https://data.oecd.org/consumer-prices/water-supply-and-miscellaneous-services-relating-to-the-dwelling-consumer-price-indices-cpis/). Entry: May 13, 2020.

המדד הריאלי התקבל על ידי חלוקה של המדד הנומינלי במדד המחירים לצרכן בכל מדינה.

לצורך השוואה בינלאומית שאלנו 31 מדינות מפותחות אודות מבנה משק המים העירוני, לרבות מחירי המים והביוב ודרכי התמחור, כמפורט להלן:

- מה מחיר המים והביוב למשקי בית במדינתך (במטבע מקומי)? האם המחירים הם לפי רמות הכמויות? אם התמחור אינו לפי רמת הכמות, מה הבסיס לתמחור?
- האם מחיר המים והביוב אחיד לכל משקי הבית?
- מיהם ספקי המים והביוב למגורים במדינתכם?
- האם מחיר המים והביוב למשקי בית נקבע בשוק או על ידי רשות רגולטורית?

בסעיפים 3.2.1 עד 3.2.31 להלן תמצית התשובות של המדינות השונות.²⁸

3.2.1 אוסטריה

אספקת מים ופינוי שפכים הם שירותים המסופקים על ידי עיריות. באוסטריה יש כ-5,500 ספקי מים: 900 עיריות, 165 אגודות מים (כלומר עמותות הפועלות תחת מספר עיריות לצורך אספקת מים), וכ-3,400 אגודות שיתופיות. מרביתן מספקות גם את שירותי ביוב. בנוסף, 10% מתושבי אוסטריה משתמשים במי תהום שלהם דרך בארות ומעיינות.

החוק הפדרלי קובע רק עקרונות כלליים לחישוב שכר טרחה; תשעת האזורים באוסטריה בעלי הסמכות להגדיר עקרונות נוספים, מפורטים יותר ואף מחירים. אך ברוב המקרים הספק מחליט באופן עצמאי באיזה מודל חישוב להשתמש. עלויות שונות עבור התשתיות גורמות למחירי שונים עבור הצרכנים.

כאמור, מחירי מים וביוב שונים מספק לספק וברוב המקרים מחיר המים מחושב על בסיס כמות הצריכה של משק הבית, לפי סכום של אירו למ"ק מים (כפי שנמדד על ידי מדי מים). לפעמים צריכת המים נאמדת על פי שטח מחייה או מספר התושבים. בנוסף, האזרח צריך לרוב לשלם אגרה חד פעמית או/ואגרה בסיסית חוזרת.

רק עקרונות כלליים ניתנים בחוק ברמה הפדרלית והאזורית לתמחור. המחירים הסופיים נקבעים על ידי ספקים (ציבוריים או שיתופיים), בעיקר בדרך של דמי שירות לציבור, או בצורת חיוב המבוסס על חוזים משפטיים אזרחיים.

מחיר המים הממוצע הוא **1.85 אירו למ"ק**. המחירים נעים בין 0.60 אירו למ"ק מים ל-2.60 אירו למ"ק מים. בנסיבות קשות במיוחד, כגון מקור מים מרוחק מאוד או צורך לטהר את המים, המחיר עשוי להיות גבוה יותר.

מחירי הטיפול בביוב גבוהים אף יותר ממחירי המים במרבית המקרים. לדוגמה, מחיר הביוב המזערי באזור אוסטריה עילית הוא 3.91 אירו למ"ק מים (לא כולל מע"מ).

²⁸ המדינות המצורפות הן המדינות שבחרו לענות וסדר הבאת תשובותיהן היא לפי האלפבית.

ישנם דגמי חישוב רבים ומגוונים למחירי ביוב. הסכום שישולם עשוי להיות תלוי בכמות המים המסופקת, בשטח המקום, במספר השירותים, או במספר התושבים. יחד עם עמלה חד פעמית או עמלת בסיס חוזרת.

3.2.2 איסלנד

הרשויות המקומיות הן ספקיות המים והן אלו הקובעות את שיעורי השירותים של חברות בבעלותם. כתוצאה מכך, אין מחירים קבועים עבור שירותים אלה והמחירים הם ללא קשר למספר הנפשות במשק בית.

לרוב, מחירי שירותי המים והביוב מורכבים מסכום קבוע עבור נכס הנדל"ן בתוספת סכום המחושב לפי גודל הבית במ"ר. עבור מחיר המים הלקוחות משלמים תשלומים חודשיים על בסיס שימוש מוערך, כאשר פעם בשנה הם מקבלים הסדר חשבונות על שימוש בפועל במים לפי מ"ק. כמויות הביוב אינן נמדדות, אלא הלקוחות מחויבים על בסיס אומדן בלבד.

3.2.3 אירלנד

כל המים לשימוש ביתי מסופקים על ידי חברת אספקת מים ציבורית לאומית, Irish Water, אשר הוקמה בשנת 2013. החברה מספקת כ-80% מהמים לשימוש מגורים תחת אותה תכנית תמחור, עבור התושבים בבית המגורים הקבועים. עבור מגורים זמניים, כגון בתי נופש למשל, קיים תמחור שונה. בנוסף, ישנם ספקי מים קבוצתיים, על-ידי חברות ציבוריות ופרטיות כאחד, המספקים כ-20% מהמים.

מחירי המים והביוב למשקי בית נקבעים על ידי רשות רגולטורית, הנציבות להסדרת כלי עזר (CRU). מודל החיוב המוצע עבור בתים ביתיים קבוע ופטור ממע"מ. אין חיובים בגין אספקת מים ביתית לפי שימוש אלא ישנה הקצבה לפי מספר נפשות במשק בית. כמו כן, אין חיובים בגין ביוב ביתי.

3.2.4 אלבניה

ספקי המים הם העיריות כאשר לכל עירייה יש חברה משלה בשם "מים ותברואה". העמלות השוטפות עבור שירותי מים וביוב, משתנות ביחס לעיריות השונות. כך שהמחיר עבור המים למשקי בית אינו זהה בכל העיריות והאזורים. "תעריף מים" הוא המחיר שצרכנים צריכים לשלם עבור שירות אספקת המים הניתנים על ידי המפעילים דרך רשת ההפצה. והוא נקבע בכדי לכסות את עלויות הייצור, טיפול במים, אחסון והפצתם לצרכנים, וכן חיוב וגביית הכנסות משירותים אלה.

המחיר נקבע על ידי הרשות להסדרת המים, אשר אמורה להבטיח את שירותי הביוב והאיכות הצרכניים, ביעילות ובמחיר הוגן. מחיר המים נקבע לפי שימוש ומחושב באופן הבא: "התעריף הדו-חלקי" מורכב מהרכיב הנפחי והמרכיב הקבוע של התעריף. כאשר הרכיב הנפחי מוגדר

כמחיר למ"ק מים. במקביל, מחיר הביוב נקבע בכדי לכסות את עלויות הייצור, אחסון והפצתם לצרכנים, איסוף, סילוק וטיפול בשפכים וכן חיוב וגביית הכנסות.

3.2.5 אסטוניה

ספקי המים והביוב למגורים הם תאגידי המים (בבעלות הרשויות המקומיות) או המחלקות ברשויות המקומיות. הכוללים: 41 חברות, חברים באיגוד מפעלי מים, איגוד לאומי של חברות מים המספקות שירות אספקת מים ציבורית וביוב ציבורי ומפעילים עסקיים אחרים. עלויות מים וביוב אינן זהות ברחבי המדינה. עקרון התמחור מוסדר באמצעות חוק אספקת מים וביוב ציבורי. החוק מסדיר את שיתוף הפעולה בין משתמשי המים, חברות המים והממשלות המקומיות. מחיר שירותי המים כולל תשלום עבור שאיבת מים וחיוב עבור פריקת שפכים. המחיר מוסדר על ידי השלטון המקומי בפיקוח רשות התחרות האסטונית.

מאז נובמבר 2010, רשות התחרות היא גם הרגולטור של מחירי אספקת המים והביוב. המשימות של רשות התחרות כוללות אישור מחירי שירותי מים, אישור מתודולוגיות חישוב דמי החיבור וביצוע פיקוח על מחירי שירותי המים ודמי החיבור. מחיר המים יכלול כיסוי של עלויות הייצור, עמידה בדרישות האיכות והבטיחות, עמידה בדרישות להגנת הסביבה, ורווחיות מוצדקת. המחיר לא מפלה בין לקוחות או קבוצות לקוחות שונות ונקבע על ידי הרשויות המקומיות ומפורסם לפחות שלושה חודשים לפני שחל בו שינוי.

ישנם שני סוגים של מחירי מים באסטוניה – מחיר קבוע לתושבים ומחיר לפי נפחים אחידים לבעלי מדי מים. נכון לעכשיו, הרוב המכריע של משק הבית משתמש במוני מים. נכון לשנת 2019, מחיר המים היה **3.16 אירו למ"ק** מים (המחיר היה 3.19 אירו למ"ק מים בסוף השנה הקודמת וכ-3.99 אירו למ"ק מים לשנת 2017).

3.2.6 בולגריה

הנציבות הרגולטורית לאנרגיה ומים (EWRC) מסדירה את האיכות והמחירים של שירותי המים והתברואה: אספקת מים ללקוחות, איסוף שפכים (ביוב) וטיפול בשפכים.

על פי חוק המים, שטח המדינה מופרד באזורי שירות ייעודיים, לצורכי ניהול, תכנון ובנייה של מערכות שירותי מים ומתן שירותי מים. השטחים הייעודיים הראשונים של 51 מפעלי שירותי מים נקבעו בהחלטת שר הפיתוח האזורי והעבודות הציבוריות והם אחראים על כל העיריות המקומיות. 51 מפעלי שירותי מים ראשוניים אלה כוללים 29 חברות בבעלות המדינה האזורית (51% או 100% מההון בבעלות המדינה - שר הפיתוח האזורי והעבודות הציבוריות), 21 חברות עירוניות מקומיות, וחברה ציבורית-פרטית אחת העובדת על בסיס חוזה זיכיון.

נכסי שירותי מים הם רכוש ציבורי, בבעלות מדינה או העיריות, והם ניתנים להפעלה ותחזוקה למפעלי שירותי מים הנבחרים עם חוזים מכוח חוק המים או על פי חוק הזיכיון. קיים תהליך גיבוש מתמשך בשנים האחרונות, בו חלק מהרשויות המקומיות שבעבר היו בעלות מפעלי

שירותי מים עירוניים מצטרפות למפעילים שבבעלות המדינה. יחד עם זאת, חוק המים מאפשר לחברות פרטיות קטנות לספק שירותי מים בתחום השירות הייעודי של מפעיל שירותי מים ציבורי, המשרת רק חלק מהלקוחות. חברות פרטיות כאלה כפופות אף לתקנות של הנציבות.

מחירי שירותי המים המסופקים על ידי מפעילי שירותי המים מוסדרים ברמה הלאומית על ידי הנציבות, על בסיס תוכניות עסקיות של 5 שנים. הנציבות מיישמת את שיטת "מכסת מחירים" בתקופת הרגולציה הנוכחית 2017-2021

המחירים לאספקת מים וביוב אחידים לכלל הלקוחות באזור (מקומי ולא-מקומי) והמפעילים מחויבים לפעול בהתאם לעקרון המחיר האחד לאספקת מים ושירותי ביוב באזורי השירות הייעודיים שלהם, אך המחיר לטיפול בשפכים נבדל בקבוצות לקוחות בהתאם לרמת הזיהום. המחירים לטיפול בשפכים מובחנים עבור לקוחות מקומיים ולקוחות תעשייתיים, המחירים לטיפול בשפכים גבוהים יותר עבור לקוחות תעשייתיים ונקבעים לפי רמות זיהום השפכים.

3.2.7 בלגיה

המים וביוב נמצאים בתחום האחריות של האזור הפלמי, אזור בריסל ואזור וולון והספקים שונים מאזור לאזור. המחיר לא נקבע על ידי רשות רגולטורית.

קיים מחיר חברתי מיוחד למשקי בית עם הכנסה נמוכה יותר, לרבות אנשים בשכר מינימום, פנסיונרים ונכים. באזור הפלמי ובוולון הרשויות מבחינות בין צרכנים בעלי נפח גדול ונפח נמוך ומחייבות אותם בהתאם.

3.2.8 בריטניה

ענף המים באנגליה ובוויילס הופרט בשנת 1989. מרבית חברות המים והביוב הינן מונופולים אזוריים, עם רשתות צינורות ייעודיות לאספקת מים בכל אזור של חברת מים. המשמעות היא שלקוחות ביתיים אינם יכולים לבחור או להחליף את הספק שלהם והתחרות מוגבלת. כתוצאה מכך, יש צורך ברגולציה כלכלית של הענף כדי להבטיח שלקוחות יקבלו תמורה לכסף. משמעות הדבר היא להבטיח שהמחירים יהיו הוגנים עבור השירותים וההשקעה שחברות מים מספקות.

ישנן מספר חברות מים וביוב המספקות שירותי מים וביוב לאזורים גדולים באנגליה ובוויילס. יש גם כמה חברות למים בלבד ולביוב בלבד, כמו גם חברות המשרתות אזורים מקומיים קטנים יותר.

חשבונות מים משתנים בין האזורים השונים מכיוון שעלות אספקת השירותים משתנה משמעותית בין האזורים. לדוגמא, גורמים כמו טופוגרפיה, צפיפות אוכלוסייה שונה, זמינות המים, דרגת הטיפול הדרושה ותחזוקה ברמה או תשתית חדשה הנדרשת, הם גורמים המשפיעים על עלות אספקת השירותים.

מערכת החיוב הנוכחית עבור מים מבוססת על שילוב בין תמחור של שימוש לפי נפח ומחיר קבוע.

3.2.9 גאורגיה

חברת אספקת המים המאוחדת מספקת שירותי אספקת מים ותברואה ליישובים מהעיר העיר בכל רחבי הארץ, למעט טביליסי, מצצ'טה, רוסטאווי, עיריית גרדבאני והרפובליקה האוטונומית אדג'רה, לכל שאר אזורים אלו חברות המספקות מים לתושבי האזור. מחיר המים והביוב למשקי בית נקבע על ידי הוועדה הרגולטורית לאנרגיה ולגזירה לאספקת מים (GNERC). המחיר כולל לא רק איכות ושירות מים, אלא גם שיקום, מניעה ועבודות דחופות מסוגים שונים. המחיר עבור מים למגורים מתומחר לפי נפש עד נפח מסוים ולאחריו המחיר עולה. ישנם מחירים שונים באזורי מגורים. לדוגמה בעיר טביליסי מחיר המים למגורים הוא: מחיר קבוע לצריכה בלתי מוגבלת - 3.892 לארי גאורגי לנפש למ"ק מים, ממנו: מחיר אספקת מים - 2.962 לארי גאורגי, מחיר לטיפול בשפכים - 0.930 לארי גאורגי.

3.2.10 גרמניה

העיריות הן אחראיות על אספקת המים ומערכת הביוב. ספקי המים והביוב למגורים שונה בכל עירייה. בחלק מהעיריות יש אגפים של העיריה האחראי על התחום, אחרות מנהלות חברות בבעלות המדינה או שסיכמו חוזים עם חברות פרטיות. כל המחירים מחושבים על פי חוק תעריפים מקומיים. ישנם חוקים לגבי מחירים ואגרות עירוניות עבור כל מדינה פדרלית (חוק תעריפים מקומיים), אך בכולן עקרונות מנחים כגון: עקרון השוויון, עקרון התאוששות עלויות, איסור על חריגת עלויות, ועקרונות כלכליים (יש לחשב את החיובים בשיטות כלכליות). לדוגמה, בברלין, מחיר המים מחושב לפי מ"ק על בסיס צריכת מי השתייה והמחיר הוא 1.694 יורו (נטו)/1.813 יורו (ברוטו) למ"ק.

3.2.11 הולנד

ייצור ואספקת מי שתייה הוא באחריותן של עשר חברות ייצור מים מקומיות או אזוריות עצמאיות המשרתות אזורים גיאוגרפיים משלהם. גודל אזורי השירות שלהם שונה מאוד וחברות מים אלה מאוחדות ב"איגוד חברות המים בהולנד. הטיפול בשפכים מועבר ל-21 גופי מים, המכונים "Watershephen" המאוחדים באיחוד בשם "Unie van Waterschappen".

מחיר מי השתייה וטיפול במי הביוב למשקי בית בהולנד נקבע על ידי אותן עשר חברות מים עצמאיות למי שתייה; ועל ידי 21 רשויות מים העצמאיות עבור היטלי טיפול בשפכים.

עלות המים לשתייה תלויה במיקום הגאוגרפי. חברת המים המייצרת ומספקת את מי השתייה באזור מחליטה על המחיר על בסיס שנתי. כל משק בית משלם מחיר קבוע לשנה עבור הזכות לקבל מי שתייה, ובנוסף מחיר קבוע לכל שימוש ב-1 מ"ק מים. קיים מחיר ארצי של מס מים ל-

1 מ"ק ו-9% מע"מ על סך העלות לשנה. כל משק בית צריך לשלם מספר היטלים המספקים את האמצעים הכספיים למימון פעילויות רשויות המים, ביניהן ניהול משק מים וטיפול במי ביוב.

3.2.12 הונגריה

ישנם 41 ספקי מים וביוב למגורים המאוגדים כחברות בע"מ. בעלי החברות הן הממשלות המקומיות בכל השטח, שם החברה מספקת את שירותיה. מחיר המים והביוב למשקי בית נקבע על פי צו של השלטון המקומי, כך שהוא עשוי להיות שונה בכל יישוב. יחד עם זאת, המחיר זה אינו יכול להיות גבוה מ-90% מהמחיר החל ביום 1 בנובמבר 2013 כך שבפועל העמלות לא השתנו מאז 2013. מחיר המים מורכבים משני מרכיבים: דמי ניהול (במצב של צריכה מעל 0 מ"ק לחודש) ומחיר מים לפי שימוש. מחיר המים והביוב מושפע מהטופוגרפיה והתכונות של כל יישוב, לפי המרחק ממקור המים, אורך קווי הביוב ומספר התושבים החיים באזור. מחיר הביוב מורכב גם כן משני מרכיבים: דמי שימוש בשפכים ודמי חיוב סביבתיים.

3.2.13 טורקיה

ספקי המים והביוב למגורים הם באחריות הרשויות המקומיות ומנהלות על ידי מחלקות פנימיות ברשויות המקומיות. כתוצאה מכך מחירי המים והביוב נקבעים על ידי העיריות והמחירים משתנים מפרובינציה לפרובינציה. מודל התמחור מבוסס צריכה משמש בכל טורקיה. הרשויות המקומיות יכולות להחליט אם להשתמש במחירים ליניאריים או בתמחור הדרגתי על בסיס צריכת מים. לדוגמה, מנהל מים וביוב באיסטנבול משתמש בתמחור לפי מדרגות שימוש. לעומת זאת, מנהלת המים והביוב של אנקרה משתמשת במחירים ליניאריים.

לדוגמה: מחיר מים וביוב למשקי בית באיסטנבול הוא **5.33 לירה למ"ק** עד 15 מ"ק ו-8 לירה לכל מ"ק לצריכה של מעל 15 מ"ק. ובאנקרה מחיר המים והביוב למשקי בית הוא 5 לירה למ"ק.

3.2.14 יוון

שירותי אספקת המים, הביוב והשפכים ניתנים באמצעות חברות מים וביוב באתונה וסלוניקי ובאמצעות העיריות או חברות מים וביוב עירוניות בשאר חלקי הארץ. ספקי המים, הביוב והטיפול בשפכים קובעים את המחירים ואת שיטת התמחור: חיוב קבוע ו/או חיוב לפי נפח שימוש, ואילו מאושרות על ידי הרשות המוסמכת, קרי הנהלת המים של המינהל בכל מחוז, בהתאם להוראות הרלוונטיות של חקיקה שוטפת. קיימים חיובים נמוכים יותר הנקבעים עבור חלק מהאוכלוסייה השייכת לקבוצות הפגיעות. למשקי בית עם ילדים רבים, לנכים, לבעלי אמצעים דלים, למובטלים או לחולים במחלה כרונית מיושמת לגביהן מדיניות תמחור שונה, בין אם על ידי הפחתת המחיר הקבוע או על ידי הפחתת החיוב לפי נפח שימוש בצריכת המים.

התמחור משתנה בין חברות ומבוסס ברובו על בסיס נפח שימוש והיקף הצריכה האישית. החיובים מורכבים ממחיר קבוע ומשתנה ליחידת נפח מים שנצרכת. סולם הצריכה הראשון תואם את צרכי המחיה הבסיסיים של האוכלוסייה ומסופק במחיר שווה לכל נפש שיכול להתקרב

לאפס. החיוב התואם את סולם הצריכה הגבוה ביותר מוגדר בעיקר לצורך הרתעה לשימוש בצריכה מופרזת.

המחירים נעים בין אפס ל-8.5 אירו למ"ק, המחיר הקבוע השנתי למשק בית משתנה בין 10 ל 20 יורו. החיוב עבור שפכים מחושב אף הוא לפי נפח, כאחוז מהחיוב לאספקת המים ו/או לפי מ"ר למשק הבית.

3.2.15 לוקסמבורג

הנהלות עירוניות הן ספקי המים למשקי הבית והמחיר נקבע על ידי הרשות המקומית. כיון שכך המחיר אינו אחיד בין משקי הבית ושונים בין העיריות השונות. המחיר מורכב משני חלקים: חלק משתנה המבוסס צריכה וחלק קבוע המחושב לפי שטח מגורים, כאשר הכללים לגבי כל מחיר נקבעים בתקנה עירונית. החיוב על צריכת מים מתבצעת באמצעות ארבעה תשלומים רבעוניים והצהרה שנתית. החלק המשתנה, ביחס לצריכה שנתית, נקבע על 2.25 אירו למ"ק (בתוספת 3% מע"מ). המחיר השנתי החל על החלק הקבוע למ"ק הוא 2 אירו למ"ק.

3.2.16 לטביה

השלטון המקומי הוא האחראי על מתן שירותי מים בשטחו המנהלי בהתאם לחוק הממשלות המקומיות. העירייה עושה זאת באמצעות חוזים עם ספקי שירות ציבורי ומאפשרת להם לספק שירותי מים בשטחה. על מנת לספק שירותי ניהול מים, יש להירשם כספק שירות ציבורי בפנקס נותני שירותי המים. על מנת לקבל שירותי ניהול מים, על התושבים להתקשר בחוזה עם אחד הספקים ובעת חתימת החוזה, יש לקחת בחשבון את התקנות המחייבות שהוצאו על ידי השלטון המקומי, הקובעות את היחסים ההדדיים בין ספקי שירותי המים והביוב ומשתמשי השירותים באותו שטח מנהלי. יתכנו מספר ספקי שירותי מים בשטח מנהלי אחד.

תפקידו של הרגולטור (נציבות השירותים הציבוריים) בתחום ניהול המים כולל הסדרת שירותי אספקת מים הניתנים על ידי הספקים (שאיבת מים והכנתם; אספקת מים) והסדרת שירותי ביוב (איסוף שפכים ופינויים וטיפול בשפכים).

מחירי המים והביוב נבדלים בין האזורים העירוניים השונים והבדלים אלו נקבעים בעקבות תנאי מתן השירות - הפתרונות הטכנולוגיים שנבחרו למערכת אספקת מים, הקומפקטיות של מערכת אספקת המים והמצב הטכנולוגי שלה, וכן מאפיינים גיאוגרפיים, ודמוגרפיים פיתוח עירוני, מספר משתמשי השירות וצפיפות של כל אזור. כתוצאה מכך המחירים שונים בין אזורים שונים במדינה. לדוגמה, בבירת לטביה העמלה עבור המים הנצרכים ושירותי ביוב תחושב בהתאם לקריאה של מדי המים הקרים והחמים המותקנים בדירה והמחירים שאושרו על ידי הרגולטור.

3.2.17 ליטא

ספקי המים והביוב למגורים הם לרוב חברות מים עירוניות (בבעלות הרשויות המקומיות). יש 72 כאלה, מעט יותר ממספר העיריות (60). 72 החברות, שפעילותן מוסדרת על ידי רגולטור,

פועלות בענף ניהול מי שתייה ומי שפכים עירוניים, והן מספקות שירותי שתיית מים ושפכים למשקי בית ולקוחות מסחריים.

מחירי המים והביוב נקבעים על ידי העירייה, אך הוא כפופים לאישורו של הרגולטור (המועצה הרגולטורית לאנרגיה לאומית - המועצה היא רשות רגולטורית לאומית עצמאית (במובן החוק של האיחוד האירופי) המסדירה את פעילויותיהם של גורמים בתחום האנרגיה (חשמל, אנרגיה מתחדשת, גז, הסקה מרכזית), ניהול פסולת עירונית וניהול משק מים. כתוצאה מכך, המחירים אינם אחידים ותלויים בעירייה ובספק המקביל. לרוב מחירי מים וביוב מחושבים לפי צריכה בפועל. לדוגמה: **1.26 אירו למ"ק** בעיר הבירה וילנה, 1.33 יורו למ"ק בעיר קובנה, 3.81 יורו למ"ק במולטי ו-3.84 יורו למ"ק באניצ'יה.

3.2.18 נורבגיה

הרשויות המקומיות הן אחראיות על אספקת מים וביוב ומארגנות שירותים אלו בדרכים שונות. חלקן הקימו תאגידי מים, או חברות בין-עירוניות (בבעלות הרשויות המקומיות), אחרות בעלות מחלקות פנימיות ברשויות המקומיות. עיריות רבות משתפות פעולה ובעלות תשתית מים משותפת ומפעלים משותפים לטיפול בשפכים. מפעלים משותפים אלה עשויים להיות חלק מהארגון המנהלי העירוני, או מאורגנים כתאגידי עצמאיים או כחברות עירוניות. המחיר נקבע על ידי העיריות בהתאם להוראות החקיקה הלאומית וכתוצאה מכך המחיר אינו אחיד בין משקי הבית השונים.

העיריות קובעות את התשלום השנתי עבור המים והביוב ולוקחות בחשבון את עלות ההשקעה ותחזוקת תשתיות וטיהור המים והביוב. העיריות קובעות מחיר למ"ק הדרוש בכדי לכסות את עלויותיהן, והמחיר השנתי משקף גם את הצריכה לכל משק בית. כך, משקי הבית משלמים עבור כמות המים שהם צורכים וכמות הביוב שהם מייצרים. העיריות יכולות לשלב של אגרה קבועה אחת לבין אגרה משתנה.

על סמך נתוני העיריות לשנת 2020, שילמו משקי הבית בממוצע **3.25 קרונות נורווגים** למ"ק עבור אספקת מים, ו-3.66 קרונות נורווגים למ"ק עבור טיפול בביוב. מספרים אלה אינם כוללים מע"מ (בנורבגיה המע"מ על המים והביוב הוא 25%).

3.2.19 סלובניה

ספקי מים וביוב למגורים הם חברות שירות ציבוריות שבבעלות הרשות המקומית. מחירי מים וביוב נקבעים על ידי רשות מפקחת כדלקמן: המשרד לאיכות הסביבה והתכנון המרחבי מגדיר את המתודולוגיה לקביעת מחירי שירותי ציבור עירוניים מחייבים לאספקת מי שתייה ולהזרמה וטיפול בביוב. הצו קובע גם את אופן חישוב מחירי השירותים הציבוריים. על סמך הצו, כל רשות מקומית קובעת את מחיר המים והביוב בשטחה.

כתוצאה מכך, מחירי המים והביוב אינם אחידים לכל משקי הבית במדינה, שכן היישובים המקומיים קובעים את המחירים באופן אוטונומי והמחירים לפיכך נבדלים. לרוב מחירי המים מחושב על פי צריכה ותלוי בכמות המים בה השתמשו במשק הבית.

3.2.20 סלובקיה

ספקי המים והביוב למגורים הם תאגידי מים הנמצאים בבעלות הרשויות המקומיות, חברת המים או על ידי גורמים אחרים. מחיר המים נקבע על ידי המשרד להסדרת תשתיות על פי חוק אך עדיין מחיר המים שונה במידה רבה מאזור לאזור ומעיר לעיר.

לדוגמה, בחלקה המערבי של סלובקיה, מחיר המים הוא **1.3 אירו למ"ק** (כולל מע"מ) ולביוב המחיר הוא **1.2 אירו למ"ק** (כולל מע"מ). במרכז סלובקיה המחיר למים הוא 1.4 אירו למ"ק (כולל מע"מ) ולביוב 1.4 אירו למ"ק (כולל מע"מ). במזרח סלובקיה המחיר הוא 1.6 אירו למ"ק (כולל מע"מ) עבור מים וביוב הוא 1.2 אירו למ"ק (כולל מע"מ). מחירי מים נקבעים גם על ידי חברות מים בערים ספציפיות, כמו ברטיסלבה וטרנבה. המחיר הממוצע למים בשנת 2019 היה 1.12 אירו למ"ק ולביוב היה 1.07 אירו למ"ק.

3.2.21 ספרד

את המים והביוב מחויבות לספק הרשויות העירוניות. המשמעות היא ששירותי מים וביוב יהיו תמיד בבעלות ציבורית, אם כי החוק קובע מספר דרכים, ולא כולן ציבוריות, בהן ניתן לספק שירותים אלה, כגון: שירות עירוני המנוהל ומסופק על ידי העירייה; שירות המנוהל על ידי חברות ציבוריות התלויות בעירייה; שירות המנוהל על ידי חברות פרטיות תחת רכש ציבורי; שירות המנוהל על ידי "חברות במשק מעורב".

כאמור, העירייה אחראית לספק שירותי מים וביוב לאזרחיה, ולכן גם מוסמכת לקבוע את מחיר השירותים הללו. על פי סעיף 132 לחוקה הספרדית, מים נחשבים לתועלת נחלת הכלל, ולכן הם לא יכולים להיות "בבעלות", למכור או להפריט על ידי יחידים, חברות או רשויות ציבוריות. על אף זכותן של עיריות לקבוע מחירי מים, הן אינן חופשיות לחלוטין בכך שמחירי המים כפופים לבקרה רגולטורית ברמה האזורית.

מחירי המים והביוב אינם אחידים לכל משקי הבית: הם תלויים הן בצריכה הפרטנית של כל משק בית והן בתשלומי העמלות והיטלים שנקבעו בכל עירייה ואזור. רק העלויות הקשורות לאגרות היטלים נוספים יהיו אחידות בקרב משקי הבית באותה עירייה.

עיריות אחראיות גם על אבטחת מים וביוב לאזרחיהן, ויש להן גם את האוטונומיה ל לקבוע מחירי מים ולהטיל מיסים על אספקת שירותים כאלה. יתרה מזאת, העיריות רשאיות לחוקק גם חקיקה בנושא ניהול מים וביוב, כולל קביעת אגרות וחובים הקשורים לאספקת מים, תשתיות מים או ניהול מי שפכים. כלומר מחירי מים וביוב בספרד מורכבים למדי ויש בניהם שונות רבה כיון שכל

עירייה לוקחת בחשבון מרכיבים שונים כגון: משתנים טכניים כמו מקור המים, סוג הטיפול במים, עונתיות המים, אורך רשת האספקה, האיכות והבטיחות של השירות וכדומה.

בסיס תמחור המים נקבע תוך התחשבות הן בצריכת מים ביתית והן העמלות והתשלומים שנקבעו על ידי הרשויות המקומיות והאזוריות. באופן כללי, כל חשבונות המים כוללים מכסת צריכה משתנה לפי שימוש משק הבית, עמלת אספקה שהיא מכס קבוע המיועד להשבת עלויות השירות של אספקת מים, כמו עלויות אנרגיה, עלויות כוח אדם, עלויות טיפול במים, עלויות תחזוקה, הטיל מים סביבתי המשקף עלויות סביבתיות ומע"מ.

נכון לשנת 2016, ולפי המכון הלאומי לסטטיסטיקה בספרד, מחיר המים והביוב הממוצע למשקי בית בספרד היה **1.88 יורו למ"ק**. נתון זה מציין את המחיר הממוצע בחשבונית למ"ק מים (ללא מע"מ) שמספקים ספקי מים וכולל גם אספקת מים וביוב לכל סוגי הצריכה: ביתי, תעשייתי ומסחרי. המחיר הממוצע למ"ק הגבוה ביותר בשנת 2016 היה בקטלוניה (2.69 יורו), ואילו אספקת המים והביוב הנמוכה ביותר הייתה בקסטיליה לאון (1.16 יורו). גם אגרת הביוב נקבעת לפי העיריה וכוללת צרכי התחזוקה של תשתיות הביוב, כגון ניקוי ושימור הרשת, ניהול פסולת, בקרת שפכים וכדומה.

3.2.22 פולין

ספקי המים והביוב למגורים הם יזמים המבצעים פעילות עסקית כזו על פי החוק. מחירי המים והביוב למשקי בית נקבעים על ידי רשות רגולטורית, רשות המים הציבורית המוסדרת בחוק. לאחר קביעת מחירי המים עבור כל אזור בפולין על פי הכללים והתקנות, מחירי המים והביוב נבדלים זה מזה במשקי בית ברחבי הערים. לדוגמה, בוורשה מחיר המים הוא **3.10 זלוטי למ"ק** מים ו-7.11 זלוטי למ"ק ביוב למשק בית. בקרקוב המחיר הוא 4.71 זלוטי למ"ק מים ו-7.96 זלוטי למ"ק ביוב למשק בית.

3.2.23 פורטוגל

מחירי המים והביוב מוסדרים ומחיר המים והביוב למשקי בית נקבע על ידי רשות רגולטורית לשירותי מים ושפכים (ERSAR). תפקיד הרשות היא ויסות ופיקוח של אספקת המים הציבורית לאוכלוסייה, תברואה של השפכים העירוניים וניהול הפסולת העירונית המוצקה, לרבות תיאום ובדיקת איכות המים לצריכה אנושית. הרשות מספקת ההגנה על המשתמשים בשירותי מים ופסולת, יחד עם בקרה על איכות השירותים הציבוריים הניתנים, ופיקוח ובקרה על המחירים.

במקביל, קיימים סוגים רבים ומגוונים של גופים המנהלים יחד את משק המים. מחיר המים והביוב מחושב על ידי הרשויות המקומיות לפיכך קיים פער בין מחירי שירותי המים והביוב בין התושבים בעירויות השונות. עבור משפחה ממוצעת בעלת צריכה של 10 מ"ק בחודש, גובה התשלום יהיה **9.8 אירו** לאספקת מים בחודש ו-5.7 אירו לתברואה ומי שפכים ו-3.6 אירו על ניהול פסולת עירונית, ובסך-הכול כ-**19.1 אירו** בממוצע.

3.2.24 פינלנד

ישנם כ-1,500 ארגוני אספקת מים וביוב, כ-1,100 ארגונים שיתופיים קטנים וכ-400 ארגונים או תאגידיים בבעלות עיריות. לפי חוק שירות המים חיובי המים יהיו סבירים ושווים. החוק קובע גם כי נכס הנמצא באזור פעולתו של ספק מים יחובר לתשתית ולמערכת הביוב של שירותי המים. בתנאים מסוימים, נכס שנמצא מחוץ למרכז אוכלוסין אינו צריך להיות מחובר לתשתית ולמערכת הביוב.

מחיר המים מורכב מתשלום שנתי קבוע ומאגרת חיבור למים. המחיר תלוי בסוג ובמיקום משק הבית. הארגון שאחראי לספק את המים והביוב קובע את המחיר ולכן הוא משתנה בין האזורים השונים. המחיר השנתי משתנה מאוד ותלוי בסוג משק הבית (בית, בית מדורג או בית דירות). המחיר הממוצע לצריכת מים ביתית הוא **2.08 אירו** למ"ק ועבור ביוב **3.31 אירו** למ"ק.

3.2.25 צ'כיה

מחירי המים והביוב נקבע לפי נפח שימוש. ספקי המים קובעים את מחיר המים והביוב לפי נוסחה קבועה כאשר המשתנה הבסיסי הוא נפח השימוש ומשתנים נוספים הם: חישובים ותחזיות, הצורך בשיפוץ נכסי מים, רמת האינפלציה וכדומה, כך שהמחיר ישקף את העלויות האמתיות הכרוכות בייצור מים ובטיפול בביוב.

מחיר המים נקבע בתקנות שנקבעו בעלון המחירים של משרד האוצר. כאשר המשרד מציע את המחיר, והספק יכול להוסיף רק עלויות מוצדקות ורווח סביר במחיר. על כן, מחירי המים והביוב ישקפו את הדברים הבאים: עלויות תיקון ותחזוקה עבור רשתות המים והביוב, השקעות בפיתוח ומודרניזציה, טיפול וטיהור מים, חלוקת מים, ניקוז ומע"מ. בשנת 2019 עלות מי שתייה הממוצעת היתה כ-**3.3 אירו למ"ק**. בשנת 2020 מחיר המים הממוצע עלה ל-3.5 אירו למ"ק, אך בשל הפחתת המע"מ (מ-15% ל-10%) החל מה-1 במאי 2020, מחיר המים הממוצע ירד חזרה ל-3.3 אירו למ"ק. מחיר טיפול בביוב מהווה כמחצית ממחיר המים הכולל, כאשר נפח מי הפסולת שהלקוח משלם עבורם מורכב מכמות נפח המים הנמדדת בשעון המים.

3.2.26 צרפת

שירותי המים מנוהלים על ידי העיריה ישירות במשאבים שלה או על ידי חברה שנבחרה על ידי העיריה. עיריות שהחליטו להפעיל את שירותי המים באופן ישיר יכולות לשלוט טוב יותר על מחיר המים. עיריית פריז, למשל, החליטה להפסיק להפקיד את שירות המים שלה בידי חברה ולנהל את משק המים העירוני באמצעות אגף בעירייה.

מחיר המים אינו מוסדר על ידי המדינה (בעוד מחיר החשמל מוסדר על ידי רשות רגולטורית) אלא נקבע על ידי הרשויות המקומיות, אשר מסדירות את המחיר באמצעות הפעלת השירות באופן ישיר או על ידי אכיפת תחרות בין ספקיות שונות. הפרשי המחירים בין העיריות השונות נובעים משינוי בתנאים גיאוגרפיים, גיאולוגיים ואקלימיים, המשפיעים על אופן הטיפול והאספקה

של המים, כמו גם רמת ההשקעה הנדרשת מצד הרשות ואיכות הציוד. לבסוף, גם לצפיפות האוכלוסייה יש השפעה על המחיר: ככל שישנם יותר משקי הבית, תחזוקת התשתית והשירות יהיה זול יותר. כיום ישנם יותר מ-10,000 מחירי שירותי מים שונים בצרפת, המתפרסים על פני 36,000 עירויות.

מחיר שירותי מים כולל אספקת מי שתייה ואיסוף וטיפול בשפכים והוא מחולק לשני חלקים: - חלק משתנה התלוי ישירות במידת צריכת הלקוח. לפיכך נקבע המחיר על ידי כמות המים הנצרכת בין שתי קריאות מונה; - חלק קבוע, ללא תלות בצריכה האישי של הלקוח. חלק זה מכסה את מתן שירות המים, התחזוקה והתפעול של מתקנים, עלות ההשקעות הנחוצות להפעלתו בשירות רצוף וכדומה.

המחיר הממוצע של שירותי מים מוערך בין **3.50 ל-4 אירו** כולל מס למ"ק. לדוגמה, בינואר 2020 בפריז מחיר המים הממוצע היה 3.42 יורו למ"ק כולל מס, המחולק כדלקמן: ייצור והפצה של מי שתייה: 1.07 יורו למ"ק כולל מס; תברואה: 1.65 יורו למ"ק כולל מס; תמלוגים ומסים: 0.69 יורו למ"ק כולל מס.

3.2.27 קנדה

האחריות על אספקת המים מדורגת: הממשל הפדרלי מגן ומשפר את איכות משאב המים, מקדם כלי ניהול ושימוש יעילים של מים וקובע סטנדרטים למי שפכים ומי שתייה. הממשלות המחוזיות הן בעלות סמכות השיפוט על משאבי מים וניהול ארוך טווח של המים הכולל תשתיות, בטיחות ואיכות מים ורישוי שימושים במים. מרבית הממשלות המחוזיות האצילו את סמכויותיהן לעירויות, ואלו אחראיות לפעילות היום-יומית וממלאות תפקיד מפתח באספקת מי שתייה והעברת שירותי שפכים לאוכלוסייתם.

שירותי המים והשפכים למגורים ניתנים לרוב על ידי ספקי מים עירוניים וכ-90% ממשקי הבית מקבלים שירותי מים והביוב מהעירויות שלהם. 10% הנותרים של משקי הבית מספקים את עצמם ואינם מחוברים לתשתית העירונית. כאמור, במרבית המקרים העירויות מחזיקות, מפעילות ומנהלות את מערכות המים והביוב שלהן, תוך מתן שירות ישיר לקהילותיהן.

מחיר המים והביוב נקבעים לרוב על ידי שירותי המים העירוניים, כאשר בחלק מהפרובינציות יש רשות רגולטורית הקובעת מחירים הוגנים, סבירים ומספיקים להפעלת מערכות המים והביוב שלהם ומבטיחה את פעילותם.

כתוצאה מכך, מחיר המים והביוב אינו אחיד בכל משקי הבית מכיוון שכל ממשלה מקומית קובעת את מחירי אחר. מרבית שירותי המים מחייבים את הלקוחות באופן ישיר על השימוש בשירותי מים, אך אופן החיוב של הלקוחות יכול להשתנות. תמחור מים נקבע על פי שתי שיטות תמחור עיקריות: מחיר קבוע ומחיר מבוסס נפח שימוש. במחיר הקבוע, משקי בית מחויבים באותו מחיר במים ללא קשר לכמות הצריכה. במחיר מבוסס נפח שימוש, עירויות עם מדי מים

מבססות את חיובי המים על כמות המים הנצרכת בפועל. קיים מגוון ניכר בצורות תמחור המים הקיימות ברחבי קנדה: 37% ממשקי הבית משלמים מחיר קבוע עבור מים, ללא קשר לכמות הצריכה; 62% משלמים על בסיס נפח המים הנצרך.

למרות שהמחירים הריאליים עלו בהתמדה בין 1991 ל-2004, באופן כללי מחירי המים בקנדה ממשיכים להישאר נמוכים לעומת העלות בפועל של אספקת שירותים אלה. על פי ה-OECD, העלות הממוצעת של מים וביוב בקנדה מייצגת רק 0.3% מההכנסה הפנויה הממוצעת של קנדה. בהתבסס על נתוני 2017, משק בית חד-משפחתי משלם 47 דולר קנדי לחודש בוונקובר, 72 דולר קנדי לחודש בטורונטו ו-102 דולר קנדי לחודש בוויניפג עבור שירותי המים והביוב.

3.2.28 קרואטיה

חברות שירות עירוניות מספקות את המים לתושבים ומחירי המים והביוב נקבעים על ידי נותני השירותים, באישור מראש של המועצה לשירותי מים. על מנת להבטיח תנאים להשוואת מחירי שירותי המים ברחבי המדינה פועלים בימים אלו לחבר בין פעילות ספקי שירותי מים ציבוריים. המחיר לשירותי מים מורכב מחלק קבוע ומחלק משתנה. החלק הקבוע מחויב ללא קשר לצריכה, והחלק המשתנה מחויב על פי צריכת מים ואגרות (אגרת שימוש במים, אגרת הגנת מים, עמלת פיתוח ומע"מ). בהתאם לחוק המים, נקבע מחיר נמוך יותר לאזרחים פגיעים חברתית. בשנת 2018 מחיר המים הממוצע למשקי בית היה **15.8 קונה קרואטית למ"ק** ולמשתמשים עסקיים 20.46 קונה קרואטית למ"ק.

3.2.29 רומניה

חברות מים הן מפעילות שירותי מים וביוב לפי מחוזות או אזורים גיאוגרפיים, בבעלות מלאה של הרשויות המקומיות. המחירים שגובים בבוקרשט הן עבור שירות אספקת מי השתייה והן עבור שירותי הביוב נקבעים על פי החלטת הממשלה. כאמור, שירות אספקת המים הוא שירות מקומי ובכל יישוב נלקחים גורמים המשפיעים על מחיר המים כגון: איכות מקורות המים בהם נעשה שימוש, טיפולי מי השתייה הנחוצים ומספר התושבים. מחירי המים (למעט מע"מ) מאושרים על ידי הרשות הרגולטורית הלאומית לשירותים קהילתיים של שירותים ציבוריים. בהתאם להוראות חוזה הזיכיון, המחירים כפופים לשני סוגים של התאמות (עליה או ירידה): המחירים מתעדכנים בהתאם לשיעור האינפלציה ושער לאו הרומני. ניתן ליישם התאמות אלה רק כאשר האינפלציה עולה או יורדת לפחות ב-5%; המחירים מתעדכנים כדי לפצות את הלקוחות בעקבות התרחשות אירועים בלתי צפויים (כגון שינויים בחקיקה).

3.2.30 שבדיה

העיריות הן האחראיות לספק שירותי מים וביוב על פי חוק, אך המודלים הארגוניים עשויים להיות שונים. המצב השכיח ביותר הוא שהעירייה מספקת שירותי מים (ב-61% מהמקרים). מספר עיריות עשויות לשתף פעולה ולחלוק את עלויות שירותי מים, המאורגנות כברית עירונית

משותפת או כחברה עירונית משותפת (22% מהמקרים). גם חברה עירונית רב-שירותית, האחראית על מספר תחומים כמו מים ותברואה, הסקה מחוזית, חשמל ואנרגיה וכדומה (ב-14% מהמקרים), או חברה שבבעלות העירייה עשויה להיות אחראית על אספקת שירותי מים, (ב-3% מהמקרים).

ההבדל באגרות בין עיריות הוא משמעותי. המחיר שנקבע בדרך כלל מחושב הן על פי הצריכה והן בתור תשלום קבוע. אם חסר מד צריכת מים, המחיר נקבע לפי מחיר קבוע בלבד. לבתים צמודי קרקע יש בדרך כלל מדי מים בודדים. צריכת המים בבנייני דירות נמדדת בדרך כלל בנקודה אחת לכל הבניין והחיובים מופצים בין משקי הבית על פי שטח הדירה או כאחד. האיזון בין המחיר הקבוע לחיוב הצריכה נקבע על ידי סוכנות המים העירונית.

המחיר הממוצע למשק בית לחודש הוא **627 קרונות שבדיות** באזורי מגורים עם צמודי קרקע (7,525 קרונות שבדיות לשנה) ו-392 קרונות שבדיות לחודש למשקי בית בבנייני דירות (4,704 קרונות שבדיות לשנה).

3.2.31 שוויץ

ניהול אספקת המים הוא תחת סמכות העיריות הקובעות מכסים והשקעות בהתאם ל-26 חוקי המים. הרשויות המקומיות יכולות להפעיל ספקי מים פרטיים (ישויות משפטיות ללא כוונת רווח על פי החוק הפרטי או הציבורי). מחיר המים אינו אחיד לכל משקי הבית ומשתנה בהתאם לעיריות ותשתיותיהן. כל משק בית משלם על בסיס כמות המים הנצרכים מדי שנה. המחירים מחושבים בכדי לכסות את כל העלויות, המורכבות בעיקר מחיובים קבועים. ההשפעה הרבה של עלויות קבועות על מחיר המים מסבירה את ההבדלים במחירים בערים ואזורים שוויצריים.

מחירי המים והביוב הממוצעים עומדים על **1.6 פרנק שוויצרי למ"ק** (כולל מיסים ואגרות למ"ק, לא כולל מע"מ (2.4%). מחיר זה משתנה בהתאם לעירייה ולתשתיות שלה. לדוגמה, ממחיר המים עומד על 1.40 פרנק שוויצרי למ"ק בפריבורג ו-1.40 פרנק שוויצרי למ"ק בלוזאן.

3.3 סיכום

לוח 6 להלן מציג את סיכום תשובות 31 המדינות המפותחות לגבי מחיר למ"ק, שיטת תמחור, קיומו של מחיר ארצי אחיד והגורם האחראי על אספקת המים, כפי שפורטו בסעיפים לעיל.

לוח 6 - סיכום מבנה משק המים העירוני במדינות המפותחות

מדינה	מחיר למ"ק*	תמחור	מחיר ארצי אחיד	גורם אחראי
ישראל	7.4 ש"ח עד ל-3.5 מ"ק לנפש, 13.5 ש"ח מעל לכמות זו (כולל מע"מ)	נקבע לפי מדרגות צריכה	אחיד	תאגידי מים
אוסטריה	1.9 אירו למ"ק	לפי כמות הצריכה של משק הבית	שונים מספק לספק	השלטון המקומי
איסלנד		סכום קבוע עבור נכס, בתוספת סכום המחושב לפי גודל המבנה במ"ר ותשלום נוסף על בסיס שימוש מוערך	אין מחירים קבועים	השלטון המקומי

אירלנד	אין חיובים בגין לפי שימוש אלא ישנה הקצבה לפי מספר נפשות במשק בית	ישנה הקצבה לפי מספר נפשות במשק בית	קיים לתושבים במגורים קבועים	חברת אספקת מים ציבורית לאומית
אלבניה	"התעריף הדו-חלקי" מורכב מהרכיב הנפחי והמרכיב הקבוע של המחיר. כאשר הרכיב הנפחי מוגדר כמחיר למ"ק מים	המחיר אינו זהה	השלטון המקומי	
אסטוניה	3.2 אירו למ"ק	מחיר המים נקבע לפי שימוש. הרוב המכריע של משקי הבית משתמש במוני מים	המחיר אינו זהה	תאגידי המים בבעלות הרשויות המקומיות
בולגריה	מחירי שירותי המים והתברואה נקבעים על בסיס צריכה	המחירים לאספקת מים וביוב אחידים ברובם	הנציבות הרגולטורית לאנרגיה ומים	
בלגיה	באזור הפלמי ובוולון הרשויות מבחינות בין צרכנים בעלי נפח צריכה גדול ונפח צריכה נמוך	משתנה מאזור לאזור	בתחום האחריות של האזורים: האזור הפלמי, אזור בריסל ואזור וולון	
בריטניה	שילוב בין תמחור של שימוש לפי נפח צריכה ומחיר קבוע	משתנה מאזור לאזור	חברות מים אזוריות	
גאורגיה	בעיר טביליסי – 1.1 אירו לנפש	מתומחר לפי נפש עד נפח צריכה מסוים ולאחריו המחיר עולה	משתנה מאזור לאזור	חברת מים לאומית וחברות אזוריות לערים המרכזיות
גרמניה	בברלין 1.7 אירו (נטו)/1.8 אירו (ברוטו) למ"ק	מחושבים על פי חוק מחירים מקומי. ישנם חוקים לגבי מחירים ואגרות עירוניות עבור כל מדינה פדרלית	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
הולנד	מחיר קבוע לשנה, תשלום נוסף המבוסס על כמות השימוש, תעריף ארצי של מס מים, היטלים אזוריים נוספים ומע"מ בשיעור של 9%	מחיר קבוע מאזור לאזור	משתנה מאזור לאזור	חברות ייצור מים מקומיות או אזוריות עצמאיות
הונגריה	מורכב משני מרכיבים: דמי ניהול ומחיר מים לפי שימוש	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי	
טורקיה	באיסטנבול 0.7 אירו למ"ק עד 15 מ"ק ו-1 אירו לכל מ"ק בצריכה של מעל 15 מ"ק, באנקרה 0.6 אירו למ"ק	מודל תמחור מבוסס צריכה	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
יוון	מחיר מים עד 8.5 אירו למ"ק, מחיר ביוב אחוז מהתשלום עבור מים	כל רשות קובעת האם לחייב לפי חיוב קבוע ו/או חיוב לפי נפח צריכה	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
לוקסמבורג	2.2 אירו למ"ק (+ 3% מע"מ).	חלק משתנה מבוסס צריכה וחלק קבוע המחושב לפי שטח מגורים	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
לטביה	בחלק מהאזורים מתומחר לפי שימוש מבוסס צריכה ובחלק לפי מחיר קבוע	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי	
ליטא	בעיר וילנה 1.2 אירו למ"ק, בעיר קובנה 1.3 אירו למ"ק, בעיר מולטי 3.8 אירו למ"ק, בעיר אניצ'יה 3.8 אירו למ"ק	לרוב מחירי המים והביוב מחושבים לפי צריכה בפועל	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי

נורבגיה	0.3 אירו למ"ק בממוצע, לא כולל מע"מ (25%)	משקי הבית משלמים עבור כמות המים שהם צורכים וכמות הביוב שהם מייצרים	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
סלובניה		לרוב מחירי המים מחושב על פי צריכה	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
סלובקיה	במערב סלובקיה מים 1.3 אירו למ"ק וביוב 1.2 אירו למ"ק (כולל מע"מ). במרכז סלובקיה מים 1.4 אירו למ"ק וביוב 1.4 אירו למ"ק. במזרח סלובקיה מים 1.6 אירו למ"ק וביוב 1.2 אירו למ"ק. המחיר הממוצע למים בשנת 2019 1.12 אירו למ"ק ולביוב 1.07 אירו למ"ק	-	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
ספרד	בשנת 2016, 1.9 אירו למ"ק (ללא מע"מ), בקטלוניה 2.7 אירו, במורסיה 2,6 אירו, בלה ריוחה 1.2 אירו, בקסטיליה לאון 1.1 אירו	תלויים הן בצריכה הפרטנית של כל משק בית והן בתשלומי העמלות והיטלים שנקבעו בכל עירייה ואזור	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
פולין	בעיר וורשה 0.7 אירו למ"ק, ו-1.5 אירו למחירי הביוב. בקרקוב: 15 אירו למ"ק מים, 1.8 אירו למ"ק לביוב	כל אזור בפולין על פי הכללים והתקנות שלו	משתנה מאזור לאזור	רשות המים הציבורית
פורטוגל	לצריכה של 10 מ"ק לחודש, 9.8 אירו למים, 5.7 אירו על תברואה במי שפכים ו-3.6 אירו על ניהול פסולת עירונית, סה"כ בממוצע כ-19.1 אירו	-	משתנה מאזור לאזור	רשות רגולטורית לשירותי מים ושפכים עם (ERSAR) יחד עם השלטון המקומי
פינלנד	למים 2.1 אירו למ"ק ולביוב 3.3 אירו למ"ק	מורכב מתשלום שנתי קבוע ומאגרת חיבור למים. המחיר תלוי בסוג ובמיקום משק הבית (בית, בית מדורג או בית דירות)	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
צ'כיה	בשנת 2020 מחיר מים ביוב 3.5 אירו למ"ק בממוצע.	נקבע לפי נפח צריכה יחד עם עלויות הייצור, הניקוז והניקוי	משתנה מאזור לאזור	ספקי מים
צרפת	3.4 עד 4 אירו למ"ק כולל מס. בעיר פריז, 3.4 יורו למ"ק	חלק קבוע וחלק משתנה התלוי בצריכת הלקוח	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
קנדה	בשנת 2017, 47 דולר קנדי לחודש בוונקובר, 72 דולר קנדי לחודש בטורונטו ו-102 דולר קנדי לחודש בוויניפג עבור שירותי המים והשפכים.	מחיר קבוע ומחיר מבוסס נפח צריכה	משתנה מאזור לאזור	אחריות מדורגת ומחולקת בין הממשל הפדרלי, הממשלות המחוזיות והשלטון המקומי
קרואטיה	בשנת 2018 2.1 אירו למ"ק בממוצע	מורכב מחלק קבוע ומחלק משתנה	משתנה מאזור לאזור	חברות שירות עירוניות
רומניה	0.8 אירו למ"ק מים (ללא מע"מ); ביוב: 0.8 אירו למ"ק (מע"מ 9% כלול)	בכל יישוב נלקחים גורמים המשפיעים על מחיר המים, כגון: איכות מקורות המים, טיפולי מי השתייה הנחוצים ומספר התושבים	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי

שבדיה	העלות הממוצעת למשק בית בחודש היא 60.4 אירו באזורי מגורים עם צמודי קרקע. 37.8 אירו לחודש למשקי בית בבנייני דירות	מחושב לפי הצריכה וקיים תשלום קבוע	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי
שוויץ	1.5 אירו למ"ק (כולל מיסים ואגרות לפי שטח מגורים, לא כולל מע"מ (2.4%). בעיר פריבורג 1.3 אירו למ"ק, בעיר לוזאן 2.2 אירו למ"ק.	על בסיס כמות המים הנצרכים מדי שנה ומחויבים קבועים	משתנה מאזור לאזור	השלטון המקומי

* מחירים מעוגלים.

מהסיכום בטבלה על 32 המדינות המפותחות אפשר לראות את הדברים הבאים:

מחיר למ"ק: המחיר למ"ק נע בין 0.3 לבין 8.5 אירו למ"ק.

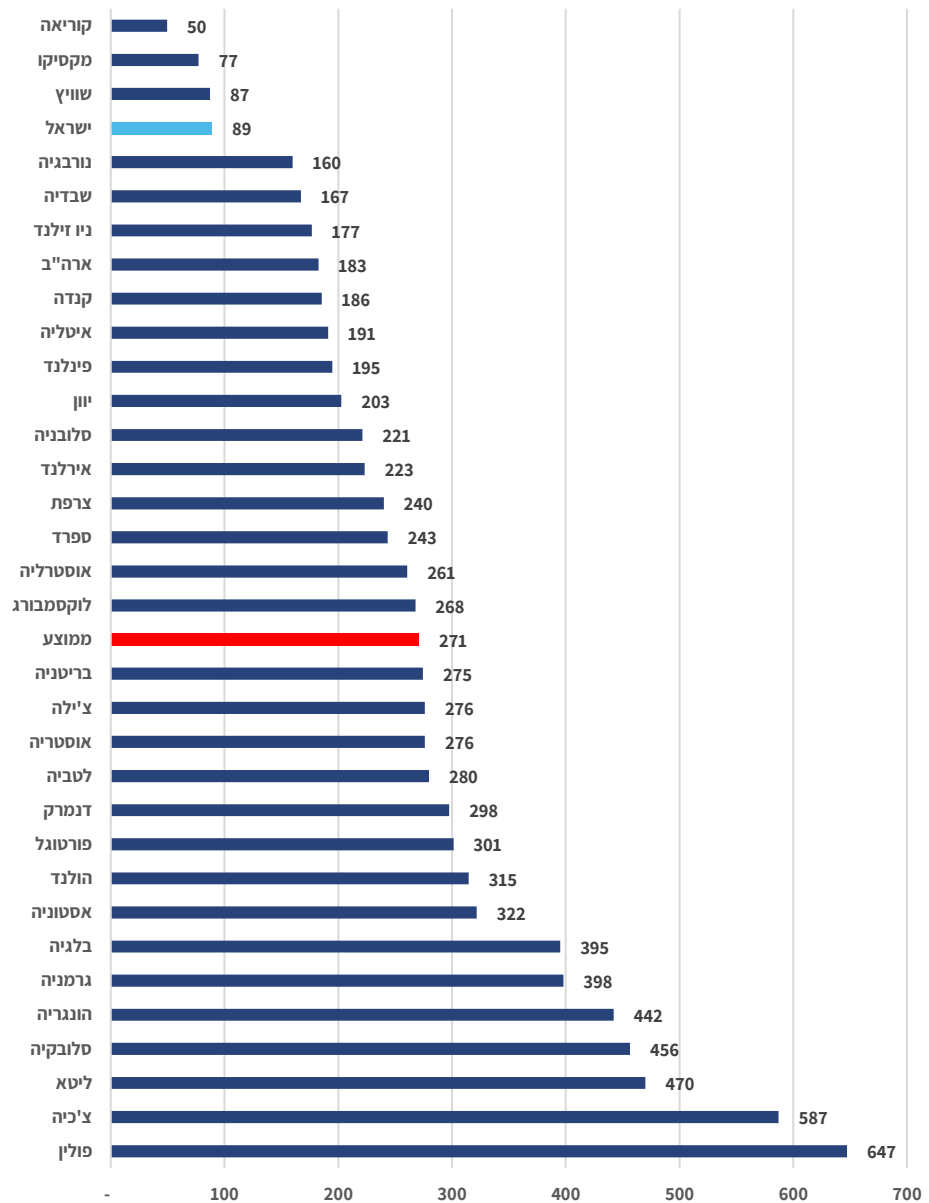
תמחור: ב-15 מדינות המחיר משלב בין תשלום קבוע ותשלום מבוסס צריכה וב-11 מדינות התמחור הינו על בסיס צריכה בלבד.

מחיר ארצי אחיד: ב-29 מדינות המחיר אינו אחיד ומשתנה בין האזורים בתוך המדינה. בשלוש מדינות, ישראל, אירלנד ובולגריה, המחיר הוא לרוב אחיד.

גורם אחראי: ב-21 מדינות הגורם האחראי הוא הרשות המקומית, בארבע מדינות רשות מים ארצית, ובשלוש מדינות האחריות היא של גוף שלטוני אזורי.

תרשים 7 להלן מציג את מחירי המים והביוב הממוצעים במדינות המפותחות ל-15 מ"ק, בשנת 2017.

תרשים 7 - מחירי המים הביוב ל-15 מ"ק (בש"ח, במונחי כוח קניה (PPP), 2017)²⁹

מהתרשים אפשר לראות כי בשנת 2017 מחיר המים והביוב ל-15 מ"ק במונחי כוח קניה היה בישראל **89 ש"ח בהשוואה ל-271 ש"ח בממוצע במדינות הנסקרות, נמוך בשיעור של כ-67.1%** המחיר הגבוה ביותר במונחי כוח קנייה היה בפולין, 647 ש"ח ל-15 מ"ק, והמחיר הנמוך ביותר היה בקוריאה, 50 ש"ח ל-15 מ"ק. המחיר הנומינלי (ללא תקנון) ל-15 מ"ק היה בישראל **107 ש"ח, בהשוואה ל-220 ש"ח בממוצע המדינות הנסקרות, נמוך בשיעור של 51.4%**.

²⁹ עמיר שקרוב, המחלקה הכלכלית, רשות המים, דואר אלקטרוני, 25 ביוני 2020. מחירי המים תוקננו לשווי כוח קניה של שנת 2017. נתוני שווי כוח קנייה (PPP) מחושבים במסגרת מיזם משותף של ה-OECD והאיחוד האירופי, ומשמשים כלי להשוואה בין מחירי המוצרים במדינות המפותחות. הנתונים מתקבלים מהשוואת מחיריהם של מעל 3,000 מוצרים ושירותים בכל מדינה.